

Luceafărul

Revistă pentru literatură,
□ □ artă și știință □ □

.....
Apare de douăori pe lună ■

.....
Redactor: Oct. C. Tăslăuanu

=====
An. XII. Nr. 7.

■ ■ Cuprinsul: ■ ■

Gh. Pădure . . . . . Contra legii Apponyi.
Octavian Goga . . . . . Agonie (poezie).
I. Agârbiceanu . . . . . Chin.
Al. Emil Lăzărescu . . . . . Transilvania (poezie).
• Ion Ioșif Schiopul . . . . . Români din America.
• Maria Cunțan . . . . . Foi în vânt (poezie).
• Agârbiceanu . . . . . Arhanghelli (roman).

Dări de seamă:

Dr. I. Mateiu . . . . . Dr. Silviu Dragomir: Con-
tribuții privitoare la re-
lațiile bisericii românești
cu Rusia în veacul al
XVII-lea.

Cronici: Ion Brad: Un jubileu; Dobra-Sasca. * * * Telegrafonul. Ioan Georgescu: Cen-
tenarul eliberării germane. — Jubileul poetului Teodor Körner. Insemnări: Zece ani de activitate
politică. Politica externă a României. Invățămintele din războiul balcanic. Ofensiva națională. Cul-
tura maghiară. „Românismul“, † Cerna. † Cheorghe Gr. Cantacuzino. Spicături . . .

Ilustrațiuni: Biserica română gr.-ort. din Youngstown. Biserica română gr.-cat. din Aurora.
Casa parohială gr.-cat. română din Cleveland. Doi preoți români la Niagara. Brutar român (Cleveland).
Redacția ziarului „America“ (Cleveland), casa proprie. Redacția ziarului „Românul“ (Cleveland),
casa proprie. O stradă locuită de Români în Youngstown. O farmacie în Youngstown. Primul emi-
grant român: Louis Hugu (Șf. Proca din Râșnov).

=====
Sibiu, 1 Aprilie v. 1913

Prețul unui număr: 80 bani.

LUCEAFĂRUL

REVISTĂ ILUSTRATĂ PENTRU LITERATURĂ, ARTĂ ȘI ȘTIINȚĂ.

APARE SUB ÎNGRIJIREA UNUI COMITET DE REDACȚIE.

Colaboratori: I. Agârbiceanu, D. Anghel, Z. Bârsan, G. Bogdan-Duică, Dr. T. Brediceanu, Dr. C. Bucșan, Al. Cazaban, Il. Chendi, I. Ciocărian, V. Cioflec, D. N. Clotori, Al. Ciura, Otilia Cozmața, Maria Cunțan, Dr. Silviu Dragomir, I. Duma, Victor Eftimiu, I. Enescu, Aurel Esca, Elena Farago-Fatma, Em. Gârleanu, Dr. Onisifor Ghiбу, Octavian Goga, Eugen Goga, Ion Gorun, A. Herz, Constanța Hodoș, Nerva Hodoș, Șt. O. Iosif, I. I. Lăpădatu, E. Lovinescu, Dr. I. Lupaș, Liviu Marian, Dr. I. Mateiu, Octav Minar, Corneliu Moldovan, Dr. G. Murnu, D. Nanu, V. C. Osvadă, I. Paul, Cincinat Pavelescu, H. P. Petrescu, Ecaterina Pittiș, Gh. Popp, Dr. Sextil Pușcariu, Dr. P. Roșca, G. Rotică, M. Sadoveanu, C. Sandu-Aldea, M. Săulescu, M. Simionescu-Râmniceanu, V. Șorban, I. U. Soricu, Victor Stanciu, Caton Theodorian, D. Tomescu, Lazar Triteanu.

ABONAMENT:

Ediția simplă

În Austro-Ungaria:

1 an . 20 cor., 6 luni . 10 cor.

Pentru preoți, învățători și studenți:

1 an . 16 cor., 6 luni . 8 cor.

În România și străinătate:

1 an . 26 cor., 6 luni . 13 cor.

Reclamațiile sunt a se face în curs de 14 zile după apariția fiecărui număr. Pentru orice schimbare de adresă se vor trimite 20 bani în mărei postale.

Abonamentele, plătite înainte, sunt a se trimite la adresa:

Adm. rev. „Luceafărul“, Sibiu (Nagyszeben).

Ediția de lux

În Austro-Ungaria:

1 an . 26 cor., 6 luni . 13 cor.

În România și străinătate:

1 an . 32 cor., 6 luni . 16 cor.

! Un nou op despre casa regească a României !

De curând a apărut în limba germană:

SCHLOSS PELESCH

und seine Bewohner

von

PAUL LINDENBERG.

Cu ca. 250 ilustrațiuni, între ele priviri originale ale Principesei Maria din România și Principesei Sophia de Wied, precum și desemnuri originale de Dora Hitz, de Emil Limmer, Hans Rud. Schulze ș. a. Cartea în format mare și cam de 200 de pagini costă

în legătură de lux Cor. 14.40.

Se află de vânzare la librăria W. Krafft în Sibiu.

Expedierea se face mai ușor trimițându-se banii înainte, adăugându-se la prețul cărții încă 80 fl. pentru expediarea francată.

BUGĂRII

Orice reproducere fără indicarea izvorului e oprită.

Contra legii Apponyi.

— O propunere. —

Sunt cinci ani de când nefasta lege a contelui Apponyi a fost votată de camera ungurească și timpul acesta destul de lung nu a avut darul de a ne liniști și împacă cu dispozițiile ei draconice. Nimeni nu ar putea să afirme că, înainte de această lege, catastrofală pentru noi, situația generală națională sau politică a poporului românesc din Ardeal și Țara-Ungurească ar fi fost înfloritoare și trandafirie. Sistemul de maghiarizare nu se razimă numai pe această lege; el a fost urzit pe încetul, de guvernele ce s'au succedat, ca o țesătură tot mai deasă de legi, de dispoziții administrative, de măsuri pozitive și negative, cum a fost nepunerea în aplicare a legii de naționalitate din anul 1868. Sistemul acesta datează prin urmare din primele zile ale nenorocitului dualism austro-ungar, greșala politică cea mai mare săvârșită de Habsburgi dela primul împărat habsburgic încoace până astăzi.

Din toate măsurile și legile maghiarizatoare însă, fără îndoială, cea mai gravă și dureroasă pentru noi e și astăzi legea Apponyi. Nici una n'a fost inspirată de un sentiment de ură mai fâțiș împotriva-ne, de un spirit de șovinism atât de fanatic, insașiabil, destructiv și în același timp viclean. Ca o pată de foc veșnic arzătoare pe trupul nostru, ea se întinde mereu, ne mistuie și ne scade puterile fără încetare. Ca vulturul vrășmaș din mitologia antică, ea vine în fiecare zi să rupă câte-o bucată din trupul școalei noastre, secătuită, ferecată și neputincioasă de rezistență, pedepsind-o pentru crima de

a fi adus focul sacru al culturii și învățaturii românești pe plaiurile Ardealului. Revizorii școlari ai guvernului rotesc croncănind, ca niște corbi lacomi, în jurul școalei românești, așteptând ziua când, sfârșită și doborâtă, leșul ei va ajunge prada lor mult așteptată. Simțim în sufletul nostru cu toții că sau vom reuși să învingem și să ștergem legea asta cu totul, sau ea ne va birui și ne va răpune.

Printre dispozițiile cele perfide și viclene, cea mai revoltătoare, poate, e aceea care oprește redeschiderea școalelor confesionale, închise din lipsă de mijloace. Dispoziția aceasta spune că dacă o comună bisericască, fiind lipsită, a cerut statului o subvenție pentru școală și dacă această subvenție i-a fost refuzată, școala urmează să fie închisă și susținătorul ei, comuna bisericască, pierde pentru totdeauna dreptul de a o redeschide, chiar dacă, mai târziu, situația materială i-ar îngădui să facă asta. Cererea de subvenție este prin urmare pentru orice școală românească o capcană. Școala care a intrat odată într'ansa iese sau mutilată (căci acordarea subvenției implică maghiarizarea aproape completă a școalei), sau nu mai scapă deloc cu viață.

Numărul școalelor românești închise în asemenea condiții se cifrează la 5—600. Cum însă noua lege a contelui Zichy menține dispozițiile legii Apponyi, urcând numai salariile învățătorilor, nu încapă îndoială că în

scurtă vreme cel puțin alte 5—600 de școli românești îi vor cădea victimă, fără putința de a mai fi redeschise vreodată. O mie de școli pierdute însemnează însă cam tot atâtea comune românești, fiecare cu o populație românească mijlocie de 1000 de suflete, sau un milion de Români dați pradă maghiarizării. Niciodată în acele comune nu va mai putea să intre dascăl român, niciodată știința de carte românească în viitor, oricât de târziu, nu va mai putea fi introdusă. Cu acest chip statul dobândește asupra unui milion de Români dreptul exclusiv al învățământului. Cultura și știința de carte ungurească dobândesc un monopol absolut asupra unui milion de Români și maghiarizarea lor rămâne o simplă chestiune de timp, fără concurență posibilă din partea școlii și culturii românești.

După părerea noastră, din toate dispozițiile legii Apponyi, aceasta e cea mai gravă și cea mai dușmănoasă limbii și școlii românești. Atâtea timp cât ea, și alte câteva din dispozițiile ei cele mai asupritoare, nu vor fi modificate, nu poate fi pace și liniște între noi.

Care ar fi însă mijlocul cel mai sigur de a obține abrogarea sau cel puțin modificarea legii Apponyi? După părerea noastră singurul mijloc este desfășurarea agitației celei mai îndârjite și violente împotriva legii. Cum însă propunerea asta pare vagă și lipsită de un sens precis, îmi voi lua voie a o preciza în chipul următor:

Partidul național să adreseze către toți preoții din toate comunele românești din Ardeal și Țara-Ungurească un apel, cerându-le să convoace pretutindeni comitetele și sinoadele parohiale locale. În aceste adunări să se expună poporului în chip amănunțit relele pricinuite de legea Apponyi, închiderea școlilor, refuzarea subvenției de stat, roadele bilingvismului în școală și celelalte efecte pedagogice dezastruoase ale legii. La sfârșit, adunările vor vota câte-o moțiune în acest sens și vor adresa parlamentului câte-o petițiune iscălită de toți parochienii, cerând abrogarea sau modificarea legii Apponyi. În același sens se va face

câte-o adresă către sinoadele eparhiale, iar în comunele greco-catolice către consistorii și episcopi, cerându-li-se să intervie pe lângă guvern pentru modificarea legii.

În sensul acestui plan de acțiune, parlamentul din Budapesta va primi nenumărate petiții. Dreptul de petițiune este un drept constituțional fundamental și nimeni nu ne va putea opri dela exercițiul lui. Dacă numai jumătate sau o treime din cele 3000 de comune cu populație românească va expedia camerii ungurești câte o petiție, guvernul și parlamentul vor avea înaintea lor 1000—1500 de petiții, acoperite de sute de mii iscălituri, toate redactate în același sens. În momentul când ele se vor găsi adunate pe masa parlamentului, atunci consistoriile gr.-cat. și delegațiunile sinoadelor eparhiale ortodoxe vor trebui să se miște. Într'un moment dat, ele vor veni în corpore în capitală și vor face reprezentatii guvernului în chestia situației insuportabile a școlilor. În audiențe speciale, pe rând, vor cere guvernului realizarea dorinței întregului popor românesc, manifestată în mod energic, unanim și impunător.

În același timp, deputații naționali și toți membrii episcopatului ortodox și unit vor provoca în ambele camere o mare discuțiune pe tema petițiilor sosite. Va fi o manifestație demnă și istorică. Ea va trebui să pule pe gânduri guvernele și parlamentul și, la nevoie, va trebui repetată cu statornicie în fiecare an. După câțiva ani, dacă în acest răstimp refuzul guvernului a rămas statornic, se va face ultimul pas: să se adreseze în chestia școlilor un nou memorandum împăratului. O delegațiune de 500 sau o mie de persoane, în frunte cu clerul și deputații sinodali și parlamentari, îl va duce împăratului la Viena sau Pesta, ori unde s'ar afla.

Și cum nici opinia publică din Regat nu va putea să rămâie impasibilă, este cu neputință ca o mișcare atât de stăruitoare și generală să nu producă vreun rezultat.

Odată succesul dobândit el va implica și alt succes: partidul național va începe să ajungă un factor real în politica țării. Contra voinței lui, nici un guvern nu va mai îndrăzni să aducă legi asupritoare în viitor. Ar fi acesta un succes negativ, dar până

acuma nu ne-am dovedit capabili nici de atâta. El ne-ar deschide calea spre altele pozitive.

*

Greutatea cea mai mare în executarea acestui plan ar fi desigur măsura cea dintâie și fundamentală: votarea rezoluțiilor și petițiilor în comunele românești. Dacă opera aceasta va izbuti, restul e relativ ușor. Din parte-mi aş propune următoarea modalitate: Comitetul executiv al partidului național să delege o comisiune din sânul ei, care să lucreze timp de câteva săptămâni sau luni în permanență în unul din centrele românești, Sibiu, Arad sau aiurea. De aici vor trebui să pornească firele organizării. În fiecare comitat se vor constitui pe urmă comisiuni locale sau regionale, câte una, două sau chiar trei, după nevoie și după întinderea comitatului. Comisiunile vor agita, vor da instrucții și vor conduce mișcarea. La nevoie, comitetele locale vor trimite agenții lor prin comunele din raza lor spre a conduce în persoană acțiunea. Un rol principal vor putea avea advocații și protopopii români. Ei se află în contact perpetuu cu comunele și cu fruntașii lor și pot acționa printre preoții și învățătorii cunoscuți pentru realizarea ideii acesteia, atât de simple și ușoare în fond. Petițiile votate și iscălite se vor expedia, nu pe rând, ci la acelaș termen, deodată, parlamentului. În caz contrar, efectul lor s'ar putea pierde și risipi. Terminul sosirii petițiilor și a manifestației parlamentare și extraparlamentare a deputaților, episcopilor, sinoadelor și consistoriilor ar fi în toamna viitoare. Prilejul cel mai nimerit ar fi sau redeschiderea sesiunii parlamentare, sau discuțiunea bugetului pe anul viitor în cele două camere. E singura ocaziune când nici președintele cel mai satrap nu poate limita libertatea oratorilor de a-și alege subiectul discursului.

Până atunci, partidul național are vreme destulă de a pregăti acțiunea. În timp de o

jumătate de an și mai bine mișcarea va putea fi organizată până în amănunte și petițiunile vor putea fi expediate parlamentului. În caz de nesucces acțiunea va trebui reluată și repetată în anul următor. Fiecare an, cu regularitatea calendarului, mii de petiții vor trebui să plece la Pesta, deputații naționali, clerul superior și consistoriile vor trebui să înceapă din nou asaltul asupra guvernului. Un succes, sau două, nu vor putea să ne descurajeze. Cetatea Adrianopolului nu s'a predat la primul asalt, dar tot a trebuit să cadă.

*

Partidul național român trebuie să părăsească politica sterilă și vagă de până acuma, politică de proclamații și scurte acțiuni efemere, fără legătură între dânsese, lipsite de o țintă apropiată și vizibilă. Idealurile prea îndepărtate au uneori cusurul de a obosi și descuraja. Răbdarea și energia de a le urmări se află adesea în raport invers cu distanța ce ne despărțește de ele. Fără a le părăsi și a le uita, partidul trebuie să caute succese parțiale mai apropiate, pregătind marelui succes definitiv și general. Înainte de a trece în ofensivă să căutăm a ne deprinde și organiza prin defensivă. Nici o defensivă nu pare mai indicată ca aceea pe tema chestiunii școlare unde primejdia e mai amenințătoare ca oriunde.

Nu preget a afirmă că avem nevoie mai urgentă de școală românească, decât de votul universal. Timp de patruzeci de ani am trăit fără votul obștesc, dar patruzeci de ani de școală străină vor ajunge să ne distrugă. Să lăsăm deci pe planul al doilea agitația, infructuoasă deocamdată, pentru votul universal și să începem alta, mai necesară, pentru salvarea școalelor ce avem și pentru recucerirea celor pierdute.

Iată o țintă vrednică de urmărit cu perseverență, cu metod și cu fanatică îndârjire.

Gh. Pădure.

A g o n i e.¹⁾

In mine se petrece-o agonie,
 Ca într'o tristă casă solitară,
 In sufletu-mi bătut de vijelie
 Eu văd un om ce-a început să moară...
 Un biet pribeag cu rostul dela țară
 Se duce-acum și n'o să mai învie
 Cu chipul lui senin de-odinioară...

Demult... Demult... Din cea dintâi clipită
 De când te-au smuls dela bătrâna vatră
 Din casa cu șindile-acoperită,
 De-atunci începe moartea-ți nesfârșită,
 De-atunci te fură fiecare piatră...

Te-au biruit în stingerea domoală
 Străine legi din guri necunoscute,
 S'a poticnit curata ta sfială
 La orice pas de pravili neștiute;
 Te-ai dus așa, o luntre fără cârmă,
 Gonind departe-o dungă de lumină,
 Prin praf, prin fum, prin vorbe de ocară,
 Te-ai dus sârmane suflet dela țară,
 La orice colț mi te pândea o sârmă
 Și te-alungă un șuler de mașină...
 Avutul tău s'a risipit pe cale,
 Te-au părăsit și Zmei și Cosânzene,
 Ți s'a uscat și lacrima din gene,
 Au amuțit și sfaturile tale...
 Așa pe rând ți-a tot trimis vieața
 Un nou tâlhar în orice clipă nouă
 Și fără milă 'n toată dimineața
 Te-a despoiat cu mânilor-amândouă!...

Acuma simt: drumețul dă să moară.
 Un oaspe nou îi stă la căpătâie,
 Un nou venit în casa solitară,
 Cu albe mâni, cu inima bolnavă,
 Cu ochii arși de triguri și otravă...
 Stăpân de-acuma el o să rămâie...

Privindu-și lung ograda în ruine,
 El trist își spune gândul ce-l apasă:

— Tu mori acum... dar umbra ta revine
 Și pururi simt că singur nu mă lasă,
 In nopți târzii s'a furișat la mine,
 Și-o să mă știu străin la tine 'n casă...

Octavian Goga.

¹⁾ Din volumul ce s'a pus sub tipar.

Chin.

„Ei, ce zici?” întrebă nerăbdător Ionel Petrinca, văzând că prietinel său ajunsese cu cetirea la șirul din urmă.

„Ce să zic? Un fleac! Astfel de versuri deslănate n'ar fi trebuit să intre într-o revistă ca a voastră. Incepătorii au foiletoanele gazetelor.

— Crezi că e începător?

— Sunt sigur. De altfel mă mir că tu stai la îndoială”, zise Vasile Albu, închizând revista. „Mai scrii din când în când și tu, poți deosebi o poezie adevărată de o...”

— Pot, firește”, răspuse zâmbind Petrinca, „și nici nu m'am îndoit c'avem de-a face c'un începător.

— Ai vrut, deci, să ai părerea mea?” îl întrebă Albu. „Ți-am spus-o fără încunjur.

— Da, am vrut să am părerea ta. Închipe-ți ce prostie!

— Ce prostie?” făcu jicnit Albu.

Ionel Petrinca începuse să se frământa pe scaun, să s'adune, să se înalțe, părea că mădularele i-s legate cu sârmă. În lumina ochilor îi tremurau două picături de argint viu.

„Ce prostie?” zise iar Albu, începând să se mânie.

„Nu e vorba de tine dar... pseudonimul”, bălbăi Petrinca.

„Pseudonimul?”

— Vei fi și tu de-o părere cu mine că „Maron” e un pseudonim.

— Firește că e un pseudonim”, răspuse ciudos Albu, „dar asta e de puțină însemnătate. Lucrul de căpetenie e că poezia e proastă, nici o idee, versuri goale”.

Lui Petrinca i se urcă un nod din coșul pieptului și i se opri în înghițitoare; se făcu roșu ca racul, părea însângerat și începuse să nădușască.

„Dar închipe-ți ce prostie”, reuși el să sâsâie, „unii zic că „Maron” ar fi maestrul”.

Vasile Albu râse din toată inima.

„Adevărat că e o prostie”, zise el privind tăntă la Petrinca și neputându-și conțeni râsul: „dar tu de ce te-ai înspăimântat așa de tare?”

Într'adevăr Petrinca, după ce reuși să spună bănuiala, părea că are în fața sa nu un prietin ci o dihanie înspăimântătoare. Ochii i se bulbucară ca la broscoi, mânilor-i deveniră neflexibile, umerii i se adunară.

„De altfel tu, cum te mai întâlnești cu redactorii, ai putea să știi cine e acel „Maron”, zise Albu. Poate știi chiar, numai vrei să-ți râzi de mine.

— Nu. E secret. Nu mi-au destăinuit nimic. I-am întrebat, dar nici unul n'a voit să-mi deie vreo deslușire”. Ionel Petrinca, după ce vorbi, privi foarte neajutorat în jurul său.

„E cu neputință să fie versurile maestrului”, zise hotărât Albu, și răsfoind revista se opri din nou la poezia pe care a cetit-o mai înainte.

Ionel Petrinca se sgudu, pârându-i că prin cuvintele lui s'a strecurat o îndoială în sufletul prietinelui. Privea, cu râsuflarea oprită, cum Albu începuse să cetească din nou poezia. Dar după patru versuri, aruncă revista pe masa lungă a casinei, între ziare și reviste.

„Nu mă pricep nu știu cât la versuri, zise el ciudos, dar asta nu-i poezie, e o umplură. Se vede c'au rămas c'un spațiu liber.”

Petrinca se sgudu din nou la cuvintele acestea.

Un răstimp frunzăriră amândoi ziarele. Oaspeții noi intrau. Deodată unul, îndată ce intra, se apropie zâmbind de Petrinca.

„Te rog, revista D-voastră a apărut? Sunt informat c'o să cetim în ea o poezie extraordinară scrisă de-un mare necunoscut.”

Petrinca cercă să zâmbească, dar nu putu decât să închipe o strămbătură disgustătoare; simți cum un fior de ghiață îi înfășură șira spinării.

Noul sosit luă revista, abiă ceti patru versuri și, ne mai putându-și stăpâni însuflețirea, începuse să strige: „Splendid! Dumnezeesc! Trăiască Maron, trăiască marele necunoscut!”

Vreo patru cetitori lăsară gazetele și se apropiară de cel care strigă. Ionel Petrinca, cu fața cenușie, se îndesă în Albu.

„Ei, ce zici acum?”

— Se vede că este ceva”, zise Albu.

„Cum?“ întrebă Petrinca aproape împungându-l pe Albu. Acesta se feri și-i zise:

„Poate n'am priceput noi nimic din versurile acelea.

— Crezi?

— Se poate! Dracu să vă ia meșteșugul.“ Indispus, voi să se ridice.

„Nu rămâi, șueră Petrinca. Trebuie să rămâi. Am să-ți destăinuesc ceva“. Vasile Albu îl privi ținând. Deodată i se părură că se face lumină în mintea lui.

„Tu le-ai scris?“

Petrinca îl privi înfrigurat și abia putu bâlbâi.

„Nu.

— Dar știi cine e autorul?

— Știu; ascultă“, începă înecându-se Petrinca. „El le-a scris.“

„Maestrul?”

— Da. E ceva neobicinuit la noi. O poezie nouă, nime nu poate pătrunde înțelesul cu ușurință.

— Ei, și tocmai acum vii să-mi spui“, zise cu desgust Albu. „Dealtfel mie nu-mi place, și asta o să i-o spun și maestrului. E o poezie sub care eu, în locul lui, n'aș iscăli.“

Ionel Petrinca oftă ca și când ar fi scăpat de-o mare greutate.

În clipa aceea un domn înalt, brunet, recunoscut de bun apreciator în materie literară, se amestecă în ceata tot mai mare a celor ce se împulziau să cetească ori să asculte poezia lui Maron. Mai veniră, pe rând, trei inși cari îndată ce deschiseră ușa întrebare de revistă și părură foarte dornici să cetească poezia lui Maron. Astfel când criticul se apropie de revistă, ceata admiratorilor eră destul de mare. Toți știau acum, că sub „Maron“ se ascunde maestrul.

Omul cel brunet își puse ochelarii, luă revista, o apropie tare de cele două sticle scilicioase, ceti puțin, apoi punând revista pe masă, zise foarte grav:

„Faceți un rău serviciu poetului pe care l-ați cinstit până acum, crezându-l autorul acestor năzbâții. Cum puteți crede așa ceva? Nu-i cunoașteți îndeajuns stilul, versificația, mai ales ideile? Nu, e o batjocură ce faceți D-voastră. Adevărat că nime nu poate scrie egal toată vieța, dar dela poezia lui până

la versurile acestea e o adevărată prăpastie. Gândiți-vă că-l ofensați cu însuflețirea Dumneavoastră“.

În tăcerea adâncă ce se făcu un singur glas pițigăiat se auzi:

„Să presupui așa ceva e o adevărată prostie!“

Criticul privi în jur și zări ochii lui Petrinca ațintiți asupra lui; doi picuri de argint viu tremurau în luminile lor.

„Adevărat“, zise cu bucurie criticul, care altădată nici nu luă în seamă părerile lui Petrinca, oricât s'ar fi împulzit cu ele pretutindena; „iată un pricepător, iată domnul Petrinca a spus adevărul. Dumnealui se pricepe la poezie, scrie chiar din când în când“.

Zicând acestea criticul luă revista, se apropie de Petrinca și, șezând lângă el, începă să-i cetească, oprindu-se după fiecare vers și zicând:

„Poftim!“

— „Poftim!“ răspundeă, satisfăcut par'că, Ionel.

„Maestrul ține la dumneata“, zise criticul după ce cetiră împreună întreagă poezia, „și din simțul de stimă ce i-o porți ar trebui să oprești lățirea acestor fel de svonuri. Când poetul nostru va iscăli asemenea versuri fără vlagă, să știi că s'a prăpădit“.

Criticul părăsi casina.

O fierbere neobișnuită începă îndată. Petrinca săreă ca o minge dela un grup la altul; argint viu aveă acum nu numai în picăturile din lumina ochilor; argint viu îi curgeă prin vine. El însă nu vorbeă, nu cercă să-l convingă pe nime nici pentru o părere, dar sorbeă cu lăcomie deosebitele păreri. Unii spuneau că poezia e un cap de operă, alții că nu plătește două parale. Se nțelege, cei dintâi credeau că autorul e maestrul, ceilalți că Maron e într'adevăr un necunoscut. Petrinca sorbeă cuvintele lor ca pe-o beătură de foc care-i aprindeă sângele și i-l biciuă cu furie. Se uită mereu la ceas; se apropie clipa când maestrul își făcea apariția obișnuită, c'o regularitate fără păreche, în casină. Se apropie clipa care lui Petrinca îi pareă, acum, fatală. De un șir de ani el l-a felicitat totdeauna cel dintâi pe maestrul pentru o poezie nou apărută, el o glorifică, el o învăță

mai întâi pe dinafară. De-un șir de ani trăia din gloria și poate și din masa maestrului.

Acum sosiă clipa fatală! A presimțit-o de când a cetit pseudonimul, de când auzise cele dintâi bănueli că Maron ar fi maestrul. Blăstămă în gând pe-acest Maron, pe Albu, pe critic, pe toți oaspeții din casină. I se părea că toți aceștia pe el îl calcă în picioare.

„Să presupui așa ceva e o adevărată prostie“.

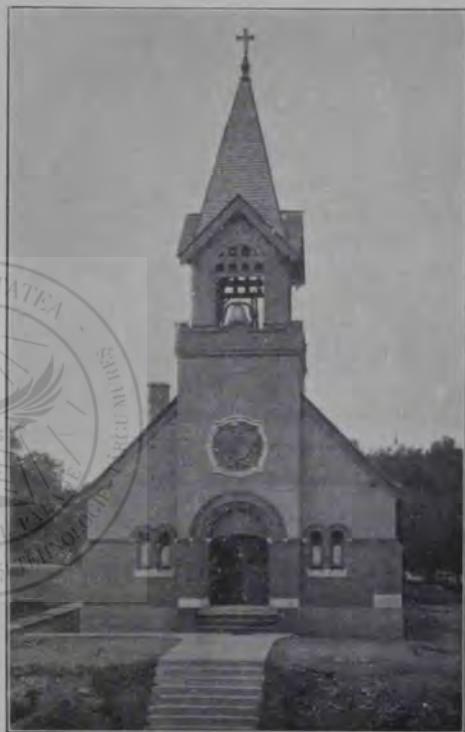
El cercă să zâmbească tuturor. Nu cuteză să le vorbească, să spună c'a fost o glumă, ci credeă că-i va împacă cu zâmbetul său.

Unul dintre redactorii de frunte ai revistei intră. Îl grămădiră cu întrebările.

„Aș! Ce credeți? Nu, nu! E de un începător!“ se auzi numai decât vocea de bas a

Biserica română gr.-ort. din Youngstown.

Biserica română gr.-cat. din Aurora.

Cum va întimpină pe poet, pe protectorul său în literatură?

Dintre oaspeții cari intrau cei mai mulți erau dintre aceia, cari veniau cu surâsul pe buze, cari auziseră de vestea cea mare cu pseudonimul.

Ionel Petrinca se învârteă ca pe jar. Foc aveă și în trup, și în gură, mai ales pe limbă. Cu cât creștea numărul celor ce credeau în Maron-maestrul, în Petrinca creștea dorința să-și smulgă limba din gură, limba care strigase în auzul tuturor.

redactorului. Reuși aproape să-i liniștească pe curioși; oamenii începură să frunzărească gazetele. Numai Petrinca rămase mut, răzimat de un perete. Îi părea că sala se învârte amețitor de repede. În toată clipa puteă intra maestrul.

Redactorul îl văzù pe Petrinca și-i zise: „Vezi ce haos poate produce un pseudonim? Ce interes? De aici încolo o să ne folosim mai des de pseudonime. De altfel d-ta ce părere ai?“

Dar Petrinca zâmbi îndobitocit și nu răspunse.

În clipa asta intră repede primredactorul revistei; privi misterios în jur și zise:

„Vine numai decăt; trebuie să-i facem ovații. Să vadă că nici un pseudonim nu vă poate duce în rătăcire. „Vivat Maron“ să fie un singur glas, când va intra”.

Fierberea începù din nou. Unii reveniră la însuflețirea de mai înainte, alții pâliră. Nime, însă, nu se mai puteă îndoi în spusele primredactorului. În fierberea ce se născù, între întrebările ce se puneau primului redactor, nime nu băgă de seamă că Ionel

Petrinca alergă, cu capul gol, ca un smintit, afară.

Din trei sărituri coborî scările, deschise ușa, eși în stradă. Maestrul veniă tihnit, fără nici o grije, când se simți deodată strâns de două brațe.

„Vivat maestrul, congenialul lui Eminescu“, strigă un glas înădușit care părea că vine dintr'altă lume.

Și, după îndelungatul chin, ochii lui Petrinca se umplură de lacrimi.

I. Agârbiceanu.

Transilvania.

I.

Țara 'ntrețesută 'n drumuri,
Cu bătrâne, negre poduri,
Plaiuri pentru baci și turme,
Câmp de fericite rođuri;
Pentru toți ai fost un leagăn,
Ai fost mama tuturor,
Singur năpustit de soartă
Este bunul tău popor.
... Doamne, am urcat spre tine
Culmile cele mai grele,
Ale munților suișuri,
Fără să mă tem de ele
Am trecut peste prăpăstii,
Peste negrele morminte,
Ca să fiu cât mai aproape
Să m'auzi plângând, Părinte.
Ne'nfrânat este îndemnul
Tânărului meu avânt!
... Las ca neaua să-mi albească
Părul fluturat de vânt,
Căci ca neaua de curată
Este vechea mea credință,
Care-mi răscolește 'n suflet,
Dorul după biruință.

II.

... Și zăpada 'n munți așează
Un covor blănit pe cale,
Răurile par în noapte
Panglice-argintii, în vale
Nici un buciùm peste 'ntinsuri,
Nici un sunet lin de cornuri,
Satul doarme și alene
Ese fumul alb din hornuri.
Fumul alb care ridică,
Visul tot mai sus, spre stele,
Vis în care se confundă,
Lumea 'nchipuirii mele;
O, vă binecuvăntez iluzii
Ce 'n colibele sărace
Odihniți barem în noapte
Dorul zilelor, în pace.
Dar adoarmă toată grija,
Care vi s'agită 'n minte!
Nu-i trezi din poezia
Unui somn duios, Părinte,
Când întregul șir de glorii,
Luptători aprinși de țară,
Ar puteă în basmul nopții
Să le-arete calea iară.

.....
Iar în faptul dimineții
Ai să vezi atunci părinții,
Că-și jertfesc singur copiii
Pe altarul biruinții!

Alexandru Emil Lăzărescu.

Românii din America.

— O călătorie de studii în Statele-Unite. —

Emigrațiunea română în America începe să fie o problemă, care nu mai poate fi nesocotită. Adevărat, că numărul Românilor emigrați în America — vreo 100.000 — este neînsemnat în asemănare cu numărul tuturor Românilor; este neînsemnat chiar și în asemănare cu numărul Românilor din Regat; dar este însemnat în asemănare cu numărul Românilor din Ungaria, mai ales că aproape toți emigranții români din America sunt Români de dincoace de Carpați.

Casa parohială gr.-cat. română din Cleveland.

Poporațiunea românească de azi din America e fluctuantă: se premeneste mereu cu emigranți noi, cari vin în locul celor ce, după o ședere de câțiva ani, se întorc acasă. Iar numărul celor ce vin este întotdeauna mai mare decât numărul celor ce pleacă acasă, așa că numărul emigranților români din America va crește mereu și va crește cu deosebire, după ce mișcarea de emigrare se va porni și în ținuturile românești mai sărace din Ungaria și după ce curentul de reimpatriare va slăbi.

Azi, mulți dintre emigranții români din America se înapoiază în țara lor veche. Ar fi însă o greșală dacă întoarcerea lor am atribui-o numai dragostii de țară și dorului după cei rămași acasă. Unul dintre motivele mai însemnate cari îi determină să se întoarcă este greutatea de a întemeia în America familie. Pătura noastră țărănească, cea mai sănătoasă pătură socială românească

(cei 100.000 de Români din America sunt aproape fără excepție toți țărani) nu încheie căsătorii cu femei streine de neamul româ-

Doi preoți români la Niagara.

nesc, — nici acasă, nici în streini. În America însă numărul femeilor române este de tot neînsemnat în asemănare cu numărul bărbaților — vreo 15% din numărul bărbaților. (Numai unii dintre așa numiții „intelectuali” s’au căsătorit cu streine: unul a luat în căsătorie o Slovacă; altul o Unguroaică; al treilea o Săsoaică; altul o Germană și unul singur o Americană. Urmarea e: copiii lor nu știu nici măcar o vorbă românească).

În lipsa aceasta de femei române potri-

Butrar român (Cleveland).

vite de-a fi nevestele muncitorilor noștri harnici avem să căutăm, așadar, unul dintre motivele, cari influențează reemigrarea, dar

tot în această lipsă de femei — și nu în slăbirea simțământului religios-moral — își găsește explicarea și faptul, că la unii vieța familiară e destrăbălată și că se încheie atâtea căsătorii nepotrivite în ce privește vârsta mirilor. Românii noștri din America nu sunt mai răi sau mai imorali decât sunt ceilalți Români de-acasă. Se găsește și între ei, cum se găsește și între cei de-acasă, și oameni răi și imorali, — poate mai mulți decât acasă, — dar numai fiindcă în America sunt mai nepriincioase condițiile pentru întemeierea unei căsnicii creștine.

Condițiile acestea încep însă a se îndrepta și ele. Cei plecați acasă se înapoiază în Ame-

În gazetele noastre românești de ani de zile se repetă tânguirea, că Românii noștri emigrează în America, unde se strică sau se pierd fără urme. În sinoadele noastre bisericești, în adunările noastre populare mereu se pomenește de emigrațiunea română, dar până acum nimeni nu s'a gândit să se informeze, la fața locului, despre vieța acestor frați pribegi și să caute mijloacele prin cari să le păstrăm firea românească, după ce plecarea lor nu ne este cu puțință s'o împiedecăm.

Slovacii, Sârbii și Maghiarii din Ungaria an de an sunt cercetați de connaționalii lor de-acasă (în luna Noemvrie 1912, Slovacii

Redacția ziarului „America” (Cleveland), casa proprie.

Redacția ziarului „Românul” (Cleveland), casa proprie.

rica căsătoriți și nu mai pleacă. Se vor înmulți pe încetul căsniciile românești creștine și populațiunea românească va ajunge tot mai statornică. Românii emigrați vor uita tot mai mult de cei de-acasă, pentru că copiii lor, născuți în America, îi vor legă de țara în care au văzut lumina zilei — și tot mai mic va fi numărul celor ce se vor reîmpatriă, fără ca numărul emigranților noi să scadă. Tot mai mult vor slăbi legăturile celor din America cu cei rămași acasă și tot mai mult va secă izvorul bogat din care an de an curg milioane nenumărate — peste 30 de milioane de coroane bani românești! — în țara veche. Copiii celor ce azi mai știu românește vor uita cu vreme vorba românească și noua generație, născută în America, va fi cu desăvârșire pierdută pentru neamul românesc.

au uimit lumea americană prin însuflețirea cu care au primit în orașele locuite de ei pe Dr. Paul Blaho, membru al camerei deputaților din Budapesta). Românii din America au fost lăsați în grija sorții. Cele două mitropolii române, dela Sibiu și Blaj, au trimis în America — la început — preoți mai mult ca să scape de ei, iar de cei pe cari i-au trimis de-atunci și cari își împlinesc cu sfințenie chemarea de preoți — nu se interesează.

Poate rândurile ce vor urmă să atragă luarea aminte publică asupra unei noi probleme românești ce ni se desemnează tot mai lămurit: problema emigrațiunii române.

I. Numărul Românilor din America.

A alcătui despre Românii din America o statistică, care să ne înfățișeze, în mod precis, numărul Românilor locuitori în Statele-Unite

— este cu neputință. Nici nu s'au făcut până acum încercări serioase în această direcție. Cele ce s'au publicat, în presa românească din Ungaria sau America, despre numărul

O stradă locuită de Români în Youngstown.

acestor Români nu se întemeiază pe culegeri de date statistice, ci sunt numai rezumatul unor socoteli și combinații cari, în cele mai multe cazuri, n'au nici un temei.

Este deci explicabil dacă în presa românească se vorbește când despre 50.000 Români, când despre 200.000 (căm între aceste două extreme este indicat numărul Românilor din America). Emigranții români în America, fiind aproape fără excepție muncitori, numai în parte sunt locuitori statornici. Mai ales la început, o vreme oarecare lucrau într'o fabrică, spre pildă din Cleveland, apoi o vreme

O farmacie română în Youngstown.

oarecare în altă fabrică din Pittsburg sau alt oraș; o vreme oarecare se îndeletniceau cu un fel de muncă, apoi peste câțeva vreme cu altfel, după cum variau condițiile de traiu

și cererea de brațe muncitoare, urmată de plată mai bună.

Societățile românești și bisericile românești, într'un viitor nu prea îndepărtat, vor putea înlesni alcătuirea unei statistici exacte. Azi, însă, fiind numai începuturi de organizație cari n'au putut adună în jurul lor decât o infimă parte a Românilor (toate societățile împreună, vreo 80 la număr, abia au 2000 de membri; toate bisericile românești, gr.-ort.

Primul emigrant român: Louis Hugo (Șt. Proca din Râșnov).

și gr.-cat. împreună 12, n'au nici ele 2000 de membri), datele de cari dispun au importanță numai sub raportul sentimentului național și al vieții sufletești. De altă parte, majoritatea Românilor se adună în centrele industriale cu sute de mii de locuitori, unde orice încercare de numărătoare românească întâmpină greutăți de neînvins.

Razimul cel mai solid pentru alcătuirea unei statistici ni-l pot oferi deci numai rapoartele biroului central de emigrare din Washington. Rapoartele aceste se întemeiază

pe registrele vapoarelor cari debarcă emigranți în porturile Statelor-Unite. Cum însă legile americane nu cer dela emigranți prezentarea unui pașaport, ci se mulțumesc cu orice fel de certificat de identitate, tablourile vapoarelor se alcătuiesc mare parte pe baza declarațiilor orale sau scrise făcute de înșiși călătorii. Este, deci, firesc că datele acestor tablouri nu pot fi absolut exacte în toate amănunțele lor, greșelile vor fi însă de puțină însemnătate.

Trage însă mai mult în cumpănă cunoscuta tendință a autorităților ungare de-a maghiariza cu orice preț. În pașapoarte și certificate de identitate de proveniență ungară mulți Români născuți în Ungaria vor fi trecuți ca Unguri. Acelaș lucru îl vor fi făcut uneori și agenții din Ungaria ai societăților de navigațiune. Buni bucuroși de-a putea plecă, mulți dintre emigranții români nu vor fi cerut îndreptarea acestei inexactități de puțină importanță pentru scopul lor. Toate aceste impun deci aplicarea unui coeficient corectiv, care în nici un caz nu poate fi mai mare de 20 la sută din numărul total.

*

Rapoartele statistice ale biroului de emigrare numai dela 1899 încep a deschide și pe seama Românilor emigranți o subdiviziune specială, dând ca număr al Românilor emigrați în acel an numărul 96. Înainte de acest an abia se și poate vorbi despre emigranți români. Numărul tuturor Românilor cari își vor fi căutat norocul în America, înainte de 1900, abia va fi fost mai mare de 1000.

Astăzi nu sunt în America nici 100 de Români cari să aibă o vechime mai mare de 12 ani și puțini vor fi ceice s'au întors acasă. Numărul acesta neînsemnat de emigranți români motivează îndeajuns și nesocotirea lor în rapoartele biroului de emigrare.

Începând cu anul 1900 — după războiul Americii cu Spania — numărul emigranților români începe să crească treptat: 398 în 1900; 761 în 1901; 2033 în 1902; 4740 în 1903; 4364 în 1904. Până la 1905, rapoartele se mărginesc a înregistra numărul emigranților români, fără să specifice din ce țară au venit. Numai raportul din 1903 spune că dintre cei 4740 de emigranți români 4173 au venit din Austro-Ungaria, 514 din România și 53 din alte țări.

Începând cu anul 1905, numărul emigranților români crește și mai mult și și atinge culminațiunea în 1907. Este deci firesc, dacă și rapoartele statistice încep să dea o mai mare importanță elementului românesc înregistrând nu numai țara din care vin emigranții aceștia, ci și sexul, ocupația, gradul de cultură ș. a. Raportul din 1905 separă, pentru întâiașdată, monarhia austro-ungară în Austria și Ungaria, indicând că din Austria au venit 94 de Români, iar din Ungaria 7167. Rapoartele anilor următori vorbesc iarăș numai de Românii din Austro-Ungaria, semn că numărul Românilor din Austria (Bucovina) eră atât de neînsemnat, încât nu reclamă o subdivizie specială. Începând apoi cu anul 1909, rapoartele sunt complete din toate punctele de vedere (vezi tabloul alăturat):

Anul	Austria	Un-garia	Ro-mânia	Alte țări	Total	Bărbați	Femei	Copii	Anal-fabeți	Profe-sioniști	Mese-riași	Agri-cultori	Mun-citori
1905	94	7167	423	134	7818	7244	574	153	2194	14	223	2172	4694
1906	10811		297	317	11425	10561	864	201	4059	25	264	8504	1560
1907	18429		339	432	19200	17779	1421	248	7373	18	422	14959	2114
1908	8791		333	505	9629	8478	1151	304	3609	28	258	6976	999
1909	85	7537	113	306	8041	7036	1005	328	2702	13	96	4775	1304
1910	112	13435	267	385	14199	12602	1597	389	5034	21	217	6575	5561
1911	190	4582	145	404	5311	4228	1087	365	1646	17	213	1906	1903

Numărul emigranților români din România a fost întotdeauna mic. Dela 1905 până la 1911 au emigrat în America 25.035 de inși din România, din aceștia însă numai 1917 au fost Români (în parte și Români ardeleni), restul toți Jidani. Din Bucovina de asemenea au emigrat puțini (Bucovinenii se duc în Canada, unde se îndeletnicesc cu agricultura). Astfel putem spune, că Românii din America sunt aproape toți fără excepție Români de-ai noștri din Transilvania și Ungaria.

Numărul Românilor, cari au emigrat în America până la 1 Iulie 1912 (număr dat pe baza rapoartelor oficioase) este aproape 102.000. Dintre aceștia s'au întors în țara veche ceva peste 33 de mii, așa încât au rămas în America cam vreo 68 de mii. La aceștia sunt a se mai adăogă cei cari, deși Români, au fost socotiți drept Unguri, fiindcă veniau din Ungaria.

Numărul Românilor din America se poate deci socoti mai mare de 80.000 și mai mic de 100.000.

(Va urmă).

Ion Iosif Schiopul.

Foi în vânt.

I.

De câte ori nu mi se pare
C'aud preludii tremurând,
Le cântă îngerii din zare,
Ori demonii de pe pământ?

În chinul părăsirei mele
Nefericirea-ți m'a 'mpăcat,
Dar noaptea suferinței grele
Mă sbuciumă — ca un păcat.

Căutam în tine mântuirea,
Căutam iubirei adăpost,
Cu dragostea și umilirea
Celor rămași fără de rost.

Iubeam în tine-o melodie,
Răsunetul unei cântări,
Pe care-o așteptam să vie
Cu rândunelele din zări.

Azi răsucesc pe fus — uitarea,
Dar mă opresc mereu și-ascult...
În torsul meu aud cântarea
Preludiilor de demult...

II.

Vei răsuci
Din caierul gândirei
Stând seara 'n prag,
S'a năvădi
Pe sulu 'nchipuirei
Tortul tău drag.

Tu m'ai iubit
Dar nu ești tu de vină,
Nu mă jeli,

M'a urmărit
O sete de lumină —
De-a pribegii.

Vești știi acum
Și tu ce e norocul,
Un călător —
Mefeu pe drum,
O clip' atinge locul
Și pleacă 'n sbor.

Unde-a intră
Coliba se luminează
Și 'n prag cresc flori,
De-l va legă
O noapte de hodină
Te lasă 'n zori.

Nu te feri
De chinurile vieții,
De patimi chiar —
S'a lămuri
Ca zarea dimineții
Și-al tău amar.

III.

Ascult — și las să cadă fusul
Se rupe firu 'n mâna mea,
S'a 'ntunecat de mult apusul
La geamul meu lumin' o stea,

A ta-i și-a mea și-a tuturoră...
O urmăresc cu ochi uscați,
Din nou începe fusul hora...
Ea-i mamă, noi surori și frați.

Maria Cunțan.

ROMANUL REVISTEI „LUCEAFĂRUL“

Arhanghelii

de
I. Agărbiceanu.

(Urmare.)

La masa notarului Iosif Rodean veni și Pruncul și societarul cel gras dela „Arhanghelii”, Ungurean, asemenea și notarul cel nou, Popescu, cu scriitorul său Bratu.

Slujnicele aduseră de-ale mâncării în trei coșuri albe, nouă. La masa cea lungă mîncară în grabă. Un răstimp fu liniște, toți ochii erau ațintiți asupra bucățelelor pe cari mînile le vor lua în clipa următoare. Mari iute se sătură universitarul Ungurean.

„Acum să gustăm din tămăioasa asta”, zise el, ștergându-și mustățile. Pe masă era un pahar de bere, care nu știe nime cum se rătăcise aci, tănărul îl umplu cu vinul acela nou, îl duse la gură și nu-l mai luă pînă ce nu supse și cel din urmă picur. Exemplul lui îl repetă numaidecît colegul său Pruncul. Advocatul Poplăcean întinse mîna după pahar.

„Ia să vă—văd eu... nu mai pot!” Și slobozi un nechezat spart, de care izbucniră cu toții în hohote mari de rîs.

Dar soția sa luă paharul și-l puse pe-o masă vecină. Îi șopti la ureche: „Nu mai face prostii că te răd oamenii.”

Beură apoi cu toții din busuioacă și aflară foarte bun și aromat vinul acesta, chiar și femeile.

Scriitorul Bratu, după ce goli un pahar de vin, se strecură neobservat dela masă, și nu peste mult se apropie cu doisprezece ficiori pe cari îi instruasă mai de mult să cânte în patru voci. La capătul mesei se opri și-i puse înainte și îndată începură cântecele.

Cântară mai întâi „Pe-al nostru steag e scris unire”, apoi alte și alte coruri.

Între oaspeții dela masă se făcu liniște, apoi și la mesele vecine și în curând începură să se apropie mulțime de curioși s'asculte. După fiecare cântare se auzia: „Bravo! Bravo! Trăiască.”

Notarul Iosif Rodean ascultă cu sprâncelele încruntate, ca totdeauna când ceva reușia să-l emoționeze. După ce muriră și acordurile cântării celei din urmă, el strigă unui ficioraș de serviciu:

„Cinci vedre de busuioacă cântăreților.” Apoi își coborî privirile în masă și multă vreme nu mai zise nimic. Dar scriitorul Bratu

își dresă glasul, și începă o doină din munți. Avea o voce de tenor curată, vastă, cântarea curgea părănd fără sfârșit:

Bălăioară dela munte
Nu-ți mai pune flori pe frunte
Că ți-or eși vorbe multe.
— Las să-mi iasă că nu-mi pasă
Că bădița-i dus la coasă,
Să cosască floricele
Rupe-i-s'ar coasa 'n ele,
Să vie 'n brațele mele;
Să cosască flori pe rouă
Rupe-i-s'ar coasa 'n două
Să vie la alta nouă.

Bătrânul Poplăcean îl ascultă cu gura căscată, dar nu mai scotea obișnuitele-i sunete, dimpotrivă era foarte emoționat, din ochi i se prelingeau lacrimile pe părișele feței.

Elenuța ascultă învăluită par'că într'o ceață de melancolie. Așa din bun senin simți o adâncă părere de rău că Vasile Murășanu nu-i aici la masa lor. Și, întâioară în viață, pricepu adânc cât se poartă de nedrept familia lor, chiar ea, cu familia preotului din sat. Iată și acum sunt atîția străini la masa lor, sunt aici chiar societarii Pruncul și Ungurean; cu cât sunt aceștia mai buni, mai mult, decât părintele Murășanu, preoteasa, fetele lor? Ea simți că-i aproape rușine, și ceva cald îi porni dela inimă. Cu batista își sbici doi stropi curaj pe izvoriră în ochii ei negri, strălucitori.

Notarul Rodean se apropie de Bratu, îi puse o mână pe umăr, și-i zise: „Ei, tinere!”

Bratu începă îndată o doină nouă. Eră foarte emoționat și de vin, dar mai ales de cântec.

Dorul meu ș'al dumnitale
Facă-l Dumnezeu o floare
Ca să-l pun la cingătoare
Unde inima mă doare.

Lăiță se ivi acum la spatele lui Bratu și acompaniă din vioară. O mulțime enormă se strânsese în jurul lor, o mare de capete se îndesă din toate părțile. Elenuța zări între cei cari veniră să asculte de deaproape și pe clericul Murășanu. Bratu și Lăiță cântau încet doina asta plină de durere. Clericul nu se putu răbdă să nu se apropie s'asculte, căci dela masa părintelui nu se auzia. El

trecu deci peste toate obiecțiunile ce-i făcu tatăl său, și asculta cu însuflețire. Fața, privirile lui, erau scaldate în lumină. Eră frumos în clipa asta, părea că trăește într'alte lumi, dar mai ales se desprindea din chipul lui o nevinovăție de copil. Nici prin gând nu-i trecu să se țină umilit că trebuie să rămână în îmbulzeala aceea ca să asculte cântarea! Elenuța însă simți un junghiu adânc, îndată ce-l zări, și-și întoarse repede privirile, ca o vinovată. Oftă cu durere și o mare mâhnire i se întipări pe față. În clipa asta depărtarea dintre Vasile Murășanu și cei doi universitari ori candidatul Voicu, îi pără enormă, și totuși acești trei erau cinstiți la masa lor. Simți în aceeaș clipă cât îi desprețuește pe aceștia, și cu ce largă simpatie îl învâluie pe clerical Vasile Murășanu.

Bratu, acompaniat de Lăiță, mai cântă trei române, apoi, dregându-și din nou vocea, începă cântarea favorită a notarului Iosif Rodean:

— Colo 'n munții Tebei
Unde Horea-odată
Iși strângea oștirea
Sub falnic gorun,
Se vede-o movilă
Ș'o cruce uitată
A lui Avram lăncu
Eroul tribun.

Textul eră destul de slăbuț, de forțat, cetit, dar melodia ce însoția versurile aceastea seci împrumutau vibrări adânci fiecărui cuvânt. Melodia aceasta aveă mult din vibrarea goanelor care s'aude departe, care-ți taie par'că prin trup cu tășuri subțiri.

Mulțimea ascultă într'o uriașă roată, ascultă tăcută. Umbre de nori li se așezară bărbaților pe fețe. Lăiță acompăniă, clătănându-se domol în ritmul muzicei, cu ochii închiși. Părea că nu mai cântă el, ci o ființă tainică ascunsă în vioara lui, și că și el ascultă numai:

— Dormi etern în pace
Eroule mare
Că și de-a ta umbră
Dușmanii se tem!

Cântă Bratu palid ca un somnambul, și când sfârși se înalță în văzduh un vifor ne-mai pomenit de aplause.

„Spiridoane, Spiridoane! birtașule!” tună vocea grozavă a lui Iosif Rodean. „Unde-i birtașul, unde-i Spiridon? Unde-i prăpăditul acela?” strigă notarul, învârtind în toate părțile ochii lui crunți.

Ca din pământ răsări Spiridon înaintea notarului.

„Mai este vin? îl întrebă cu mânie Iosif Rodean.

— Cum păcatele! făcu birtașul.
— Dar bere?

— Este! Este!”

O liniște de moarte se îstăpăni acum în jurul acestui dialog.

„Poți să știi câtă beaură mai ai?”

— Mă rog! Prost stăpân aș fi dacă...

— E a mea toată, strigă cu furie notarul. Pune cepurile la buți, desfundă butoaiele, și părău, părău să curgă beaură! M'ai înțeles?” Spiridon începă să tremure: chipul notarului eră îngrozitor. Pe-o clipă crezuse c'a înbunit. El mai aveă peste două sute de vedre de vin, și vreo cincisprezece butoaie de bere. Cei dela masa notarului îl priveau înghețați de spaimă.

Birtașul se reculese.

„Dar, domnule notar, beaură cât-o am e și pentru mâne și pentru poimăne.

— Dă-le la oameni să bee, bestie, pune cepul la buți, desfundă butoaiele. Plătesc eu tot. Beaură ce-o ai toată, dar aleargă și dă-le oamenilor să bea!”

Spiridon, galben și prăpădit, își pierdă urma. Câteva clipe fû o tăcere de moarte. Apoi văzduhul începă să se cutremure.

„Trăiască directorul dela „Arhanghelii”, vivat „Arhanghelii”, trăiască „Arhanghelii”! izbucni deodată din sute de piepturi. Dela o vreme nu se mai puteau auzi nici strigătele de „directorul”, nici „să trăiască”, nici „vivat”, ci un nesfârșit lanț de „Arhanghelii”, — „Arhanghelii”, — „Arhanghelii”, tot mai înalt se ridică în văzduh. Silaba din urmă, cu cei doi „ii”, răsună de sus, treceă în depărtări, ca un picurat din nenumărați clopoței de argint.

Obosit par'că, notarul Iosif Rodean se așeză la masă. Un oftat adânc scăpă din pieptul soției sale. Doamna Marina eră palidă ca turta de ceară.

În tăcerea generală dela masă, Ghiță luă mai întâi cuvântul.

„E un gest și ăsta! Adevărat că eu nu l-aș fi făcut, dar acum nu ne mai rămăne altă de făcut decât să ne petrecem!”

Nime nu-i răspunse, poate nici nu-l auziseră. Tăcerea stăpăni încă puțin, apoi deodată se auzi o țarină nouă.

Cei doi logodnici, înspăimântați de purtarea viitorului socru, fură bucușoși că pot să se depărteze cu fetele. Elenuța, foarte palidă, luă brațul lui Ghiță și se pierdă în mulțime. Petrecerea începă cu vijelie. În văzduh se înalță mereu strigătul clar „Arhanghelii, — hanghelii — liii”. Deodată dinspre Părăul caprii trăzni un treasc, apoi altul și altul, până la o sută și unul.

„Asta zic și eu că-i petrecanie”, șopti aproape de urechea lui Iosif Rodean candidatul Voicu. El singur rămăsese neimpresionat, cu aceeași fericire pe față.

Dar notarul nu-i răspunse nimic, nu-l învrednici nici de-o privire cel puțin. El se ridică dela masă, își luă nevasta și intră în cercul dansatorilor.

Până se întunecă fu un ropotit necurmat, o fierbere îngrozitoare, ca și adâncile agitări din massele poporului, cari prevestesc o mare nenorocire. Numai cât acum nu eră vorba de nici o nenorocire, eră singurul fapt că petrecerea de Paști din Văleni își ajunsese culmea.

Domni, doamne, coconițe, muncitori în ocne, țărance, formaseră o singură massă, îi însuflețea acelaș suflet.

Rari sunt petrecerile populare în cari pătura noastră cultă să se amestece în chipul acesta cu muncitorii pământului. În Văleni părea că stăpânește democratismul cel mai înaintat. La petrecerile dela Paști se puteau vedea fete de țaran dansând cu advocați, cu doctori. Stăpânul și slujnica lui se învârteau în țarină. Nu se făcea nici o deosebire între oameni. Un singur sentiment îi însuflețea pe toți: să-și petreacă.

Faptul acesta va fi fost urmarea împrejurării că țaranii din Văleni aveau toți bani destui, pe cari nu puneau nici un preț, ori împrejurării că în Văleni eră o singură petrecere pe an a satului întreg, cine-ar putea spune? Poate din amândouă condițiile acestea izvorăa aceea sinceră, nefățărîtă democrație, egalitate, care stăpâneă și petrecerea de acum. Și, din această întimitate izvorau două lucruri de preț foarte mare: petrecerile erau mai reușite ca în oricare alt sat, și țaranii, ocașii știau cinsti pe „domni” cu mult mai bine decât în satele unde pătura cultă formează la toate ocaziile „cercl”.

X.

Înserarea se coborî ca o ceață fumurie, care clipă de clipă se făcea tot mai deasă. Pe mesele din jurul spațiului de dans se aprinseră lumânările. Odată cu dansatorii trecură cei mai mulți în sala vastă dela birtul lui Spiridon și în celea patru săli laterale. Rămaseră însă destui și la mesele din lunci, ori că nu mai încăpeau în birt, ori că se încinseseră în vreo discuție pe care nu o mai puteau termina.

La o masă învâlită cu pânză cerată rămase un băieș frunțas cu nevasta, cu două surori, cu diacul Gavriil, care zăbovi aci, după ce familia preotului se depărtase. O cană mare, plină cu busuioacă eră pe masă. Patru pahare erau vârfuite, numai al diacului Gavriil eră sec.

Frunțasul eră Vasile Cornean, primarul din Văleni, societarul dela „Arhanghelii”. Dela

ceasurile două el rămăsese neclintit la masa lui. Toată veselia uriașă care curgea în jurul său părea că nu-l atinge. El nu jucase o singură țarină, nu se dusese la masa cea lungă, cu toate învătările notarului Rodean, nu se mișcă nici chiar când scriitorul Bratu cântă:

„Coto'n munții Tebei”.

În fața lui eră o masă de scânduri de brad și la masa aceea se așezase îndată ce el își ocupă locul, o văduvioară subțirică, năltuță, cu fața albă ca de omăt, cu ochii ca doi cărbuni, mari ca doi sămburi de piersică. Dochița veni cu mamă-sa, cu un frate care eră bărdas, și cu două-trei rudeni mai depărtate. De-un an eră Dochița văduvă, dar nu eră mai în vrâstă ca de douăzeci și cinci. Îndată ce se cuibări, foșnindu-și poalele, pe lavița de scândură aruncă, așa ca în treacăt, o privire spre masa lui Cornean, dar ochii ei întâlniră fără greș privirile primarului. Se aplecă spre frate-său, îi spuse ceva la ureche, apoi isbucni într'un răs clar, care se auzi până departe.

Vasile Cornean ridică paharul, îl zvântă și-l izbi cu putere de masă. Nevasta lui, Salvina, se cutremură din nemișcarea în care stătea, privi la dreapta și zări pe Dochița.

Se sgudui din nou, se făcu și mai palidă de cum eră, și-și plecă privirile în pământ. Un zâmbet de durere îi încreți buzele, fața.

Dochița, veselă și fericită, se ridică repede dela masă, și zise, trăgând cu coada ochiului spre Vasile Cornean:

„Vreau să-mi petrec! Când vă va fi urit, chemați-mă!” și trecu repede între dansatori.

Primarul își mușcă buza și fără să vrea privi în urma Dochiții, până ce aceea dispăru în mulțime. Ochii lui erau aprinși și-și supse buzele.

„Nu joci și tu o țarină, Vasile?” cuteză să-l întrebe nevasta. Societarul dela „Arhanghelii” îi aruncă o privire de ură și nu-i răspunse. Se răzimiră cu cotul pe masă, își întoarse capul spre bătătura jocului, și rămase așa nemișcat.

Surorile lui începură deodată să vorbească tare, foarte vesele, părănd că vreau să însemineze pe Salvina. Dar femeia nu răspundea decât c'un „da” ori „nu”, și din palidă început să devină vânăta. Durerea din fața ei se amestecă acum cu liniile disperării.

De-un an de când rămăsese Dochița văduvă, traiul se învenină în casa primarului Cornean.

Salvina se măritase din dragoste după omul acesta; ea-i adusese zestre cinci punți de aur, Cornean ca flăcău eră lipit pământului. Din banii ei a izvorit toată avuția lor de acum. Fără de acei cinci punți Vasile

nu putea ajunge înainte cu cincisprezece ani societar la „Arhanghelii”. Îl iubea și pentru că era frumos și pentru hărnicia lui. Le închisese de mult gura părinților, cari nu voiau odată cu capul s'o mărte după Cornean.

„Un băieș de bir; un ciocan ș'o iască” obișnuiau să-i zică părinții, desmântând-o dela căsătorie.

Dar ea n'a voit să-i asculte. A alergat unde a tras-o inima și nu-i părea rău. Chiar bătrânii se bucurară în curând de căsătoria aceasta. Salvina era foarte blândă, foarte evlavioasă, și-l iubea pe bărbat cu iubirea aceea domoală și vecinică ce o deșteaptă de obicei lucrurile sfinte. Iubirea ei era aproape un cult.

Și nu-și bănuia că-și adoară bărbatul. Vasile Cornean se purta cu ea cu multă gingașie. Corect față de ea fusese totdeauna în anii cei dintâi.

Dar cu vreo trei ani înainte Dochiița asta, măritată pe-atunci, spălă măciuiș de aur la puiăle lui Cornean. Era o zi de primăvară, caldă, luminoasă, și tânăra nevastă, cu mânele sufocate, munciă cântând. Primarul eși din casă, coborî scările de lemn, se ivi în curte, și ziua aceea aproape întregă își făcu de lucru pe la puiă. Când Salvina îl chemă la prânz veni mănios și abia îmbucă de câteva ori.

Dădea mereu târcoale în jurul Dochiiței, o întrebă mereu câte ceva, și nu se îndură să se depărteze de dânsa.

Din pridor, cu inima răcită, Salvina observă tot ce se petrecea jos în curte, lângă puiă. Nu-i zise nimic bărbatului, dar, de-atunci, pe Dochiița n'o mai primi la lucru niciodată.

Eră nevastă săracă Dochiița, bărbatul ei fusese de-asemena bărdaș, ca și fratele Dochiiței, bine plătit pentru puiăle ce le cioplea din nou, dar bețiv de n'aducea nici o para acasă. Ea muncea veselă pe la unii, pe la alții, câștigă bani destui și părea foarte fericită. Eră o fire veselă care trecea foarte ușor peste patima bărbatului și își căută mulțumirea de care era dormică, acolo unde o putea afla.

Din ziua în care munci la Vasile Cornean, Salvina începă să audă șoapte despre bărbatul ei și despre Dochiița. De-atunci îi intră un ghimpe la inimă, care nu mai voia să se depărteze cu nici un preț. De când rămase văduvă Dochiița, prietunile bune se grăbiau să-i aducă tot mai multe vești, și Salvina începă să devie tot mai palidă, să se suce pe picioare.

Bărbatului nu-i zicea o vorbă legănată, dar el, cu cât o vedeă mai pierită se făcea tot mai dur, mai brutal, eră gata s'o rănească

oricât de adânc pentru toată nimica. Din purtarea lui femeia înțelese adevărul, îngheț și mai tare, dar n'avea putere să iee nici o hotărîre. Din răceala și neindurarea bărbatului simția, că inima lui are alte dorinți, muriă de mii de ori pe zi, dar nu se putea hotărî să-l părăsească. Îl iubiă și-și zicea mereu: Se gândește la ea, dar pân' acum poate că nu-i nimic între ei. Aceasta credea c'o înțelege și din purtarea câteodată nespud de crudă a lui Cornean. Eră dintre femeile cari iubesc adânc, dar iubesc fără patimă, și cari totdeauna sunt bucuroase să ierte bărbaților, să-i creadă nevinovați. Eră dintre puținele femei cari plâng nu atât după omul ce se depărtează de ele, cât mai cu seamă după sufletul pe care și-l cred prieten, și pentru care simt o adâncă răspundere.

Vasile Cornean rămânea serile de-arândul, dar ea își zicea mereu, așteptându-l: „care dintre societarii dela „Arhanghelii” nu-și petrece, nu chefuluiește?” și eră foarte bucuroasă dacă primarul sosiă acasă odată cu zorile zilei.

Cu orice vorbă ce-i spuneă voia să-i deie să înțeleagă, că ea-l iartă, pentru că-l iubește și acum, și ocupată mereu cu atitudinile ce voia să iee față de el, nu băga de seamă cum se ofilise, cum se trecuse, mai ales în anul acesta de văduvie a Dochiiței.

Astfel și acum, deși simți pentru ce-i necăjit bărbatul ei, totuși se încumetă să-l înfrebe că nu vrea să joace o țarină, părănd a-i spune că trece cu vederea tot ce-a fost.

Dar tăcerea lui Cornean o izbi cu mult mai dureros decât de obicei. Pân' acum, între alții, primarul nu se arată în dușmănie cu nevasta. Salvina simți o durere amară, văzându-se batjocorită în fața rudeniilor.

Răspundeă scurt la flecăririle cumnatelor, și nu-și putea stăpâni suspinele cari veniau tot mai dese.

Din când în când Vasile Cornean își întorcea capul, își umplea paharul și bea. Apoi privia iar spre horă.

Dar Dochiița rămânea puțin între dansatori, venia săltând, se așeza la masă lângă mă-sa, în fața lui Cornean, bea din paharul proaspăt, râdea, vorbea cu triluri de râs, și arunca priviri galeșe primarului.

Atunci Cornean o privia cu lăcomie, fără să se mai jenez. Cum eră și tulburat de vinul tare, nici nu se mai gândia că soția sa, surorile, sunt de față. Gura lui sensuală învia par'că, buzele lui aveau tremurări nervoase.

Când ochiadele celor doi erau prea bătătoare la ochi, Salvina se ridică și se depărta dela masă, palidă, ca și când acum ar fi scos-o din sicriu.

Surorile îl rugau să le joace, făceau gălăgie în jurul lui, vedeau și ele că se întreacă cu gluma. Dar primarul rămânea mereu la masă, bea, tăcea, și când Dochiița se arătă la masa vecină o privi cu lăcomie.

În răstimpuri rămânea singur la masă. Salvina, surorile lui se duceau să privească de aproape dansul. Surorile jucară chiar în mai multe rânduri. Dar pe Salvina nu cutează s'o invite nimenea la joc. Eră palidă ca o moartă.

În multe rânduri îi pără că nu mai poate răbdă chinurile cari se sporeau mereu, ca într'un mușoroșu furnicile. Ii părea că toți bărbații, femeile, copiii chiar știu ce se petrece la masă. Fiecare ochiu ce se îndreptă asupra ei îi împlântă în inimă o nouă suliță de durere. Ii pără că numai de aceea s'a adunat mulțimea asta mare de oameni, ca să vadă ce se petrece în inima ei. Până azi ea suferise în tăcere, nimenea nu puteă să bănuiască ce patimi o muncesc, și pără că acum vād cu toții limpede nenorocirea ei.

Porni de multeori să meargă acasă, dar abia făcea câțiva pași și se întorcea ca fricoasă, tresărind, ferindu-se de privirile oamenilor, ca o căprioară spăimântată, care din toate părțile e încunjurată de vânători.

Dup'amiiza aceasta fusese pentru ea un chin cumplit. Ii vedeă pe bărbat mereu nemışcat la locul lui, înțepenit par'ea de scaun, vedeă că n'are nici o voce de petrecere, că chiar vinul îl bea cu mânie. Ca și când ar avea în fața sa un dușman așa priviă păhărelul, și simția cum se răcește tot mai tare. Când se aprinseră lumânările avu în sfârșit o tresărire de speranță: Dochiița trecu în birt cu dansatorii.

Dar primarul, dupăce văzū că masa vecină rămăse mereu goală, se întunecă și mai tare și zise:

„Acum e rândul nostru să jucăm! Așa în întuneric, fără muzică, așa ni se șade nouă ca la bătrâni, ca la oamenii betegi”.

La cuvântul din urmă Salvina scăpă un țipăt. Batjocura asta îi pără grozavă! De mult făcea Vasile aluzii la boala ei, la bătrânețe. Dar ea nu se simția nici bolnavă, nici bătrână, ci nenorocită. Salvina își adună toate puterile și reuși să-i zică:

„Dar, bine Vasile, cine te oprește să nu-ți petreci, să nu joci? Pentruce nu mergi în birt? Eu pot să merg acasă. Cine te oprește?”

Primarul o privi cu ură adâncă. Beuse singur o groază de vin, și își simția pe sub piele vinele încordate, tari și groase, încât îl dureă.

„Cine mă oprește?” zise el dup'un răstimp, rângînd. „Cine mă oprește? Tu mă oprești!”

Femeia simția că amețește și se prinse cu mâinile de scaun.

În clipa aceasta sosi diacul Gavriil.

„Și mai bună seara, și mai bună seara!” zise moș Gavriil, apropiindu-se de masa lor în mers clătinaător. „Bucuroși de oaspeți?”

— Bucuroși, diece, bucuroși”, răspunseră deodată surorile lui Cornean.

Legându-se pe picioare diacul se apropie de primarul.

„Hristos a înviat”, zise el cu limba 'mpiedecată, răsufflând miros de beutură.

„Adevărat c'a înviat”, răspunse în silă primarul.

Bătrânul se lăsă numai decăt pe-un scaun. „Nu jucăm, nu 'ntinerim, nepoate?” întrebă iar clipind din ochi.

„Poate de-un pahar de vin, diece”, răspunse Cornean umplând paharele. Dupăce beură, moșul își plesni limba de cerul gurii.

„Ce vin e ăsta, nepoate?”

— Busuioacă, moșule”, răspunse surorile primarului.

„Mai bine nu-l gustam, începū diacul, n'o să-mi tihnească petrecania de azi când mă gândesc c'abia acum am dat de el”.

Primarul îi mai puse un pahar, și moșul îl sorbi numai decăt.

„Asta trebuie că-i de-al lui tata Noe cel bătrân”, zise vesel diacul Gavriil. Apoi ridicându-și privirile, văzū pe Salvina palidă, mișcată.

„Nepoțica nu se simte bine?” o întrebă el cu bunătate.

„Ba da, moș Gavriil, cine nu-i fericit în sfânta zi a 'nvierii”, răspunse nevasta, silindu-se să zâmbească.

„Adevărat”, făcū diacul căscând; pe ochi părea că i se lasă ca o ceață fină. El începū să cânte încet din troparele 'nvierii, pe podobia glasului al cincilea.

„Aceasta e ziiua care a făcut-o Dooomnul să ne bucurăm și să ne veselim într'ansa”.

Un glas gros, ca dintr'o bute, se auzi în clipa asta la spatele lor:

„Hiristos o 'nviat”.

Nime nu-i răspunse, cei dela masă își întoarseră capetele. Înaintea lor se clătina încet pe picioare o femeie ca de patruzeci și cinci de ani, mare, puternică, cu fața lată, cu ochii injectați cu sânge. „Bărbătoiu!”, — cum îi ziceau oamenii, văzând că nime nu-i răspunde, întinse sprē masă o mână uriașe, luă un pahar plin și, clătinaându-se mereu, mai zise odată: „Hiristos o 'nviat” și dădū paharul peste cap. Apoi, cu privirile aiurite, porni încet sprē masa vecină, repețându-și salutul și bând la fiecare masă câte-un pahar. De vreo jumătate de ceas începuse să colinde așa, dupăce se îmbătase întâi la masa unde ospătau niște rudonii mai îndepărtate de-ale ei.

„Asta știu că 'nghite”, zise diacul Gavriil, „asta-i bute nu-i muiere. Când va ajunge talpa

iadului știu că va băga în sperieți pe dimoni, cu vinul cât a beut va stânga focul din iad”.

Diaclul clătina din cap, și își umplu paharul și, după ce-l beu, zise iar:

„Dumniavoastră, oameni tineri, ar trebui să vedeți de joc. Se uple birtul și nu mai încâpeți. Nu vă stă bine să stați aici mănioși”, adause încruntându-și sprânceana. El băga numai decât de seamă, că între cei doi soți este ceva.

„Asta cel puțin își petrece”, zise deodată primarul Corneanu, ca și când s'ar fi trezit numai acum din contemplarea „Bărbatoifului”.

— Cine? întrebă diaclul.

— Sofia asta, „Bărbatoiful”. E beată tun, cu ziua de cap, și cel puțin așa își uită de năcazuri. Vede vieța frumoasă și-i place să trăiască! El oftă și fața lui se întunecă și mai tare.

„Of! așa vieță! suspină diaclul.

— E o ticăloșie”, zise încet Salvina.

Primarul o privi crunt și se ridică deodată dela masă.

„Mergem!” zise el c'o voce șuerătoare.

Nevasta se ridică numai decât. Surorile lui și diaclul rămaseră la masă.

„Treceți în birt?” întrebă diaclul.

Salvina zâmbi cu durere, dar nu-i răspuse. Se grăbi în urma bărbatului, care înaintă cu pași repezi, largi, alergă aproape. Nu schimbă nici un cuvânt pe drum. Acasă primarul aprinse grabnic o lămpă. Ochii lui fioroși căutau în toate părțile prin casă. Salvina se îngrozii de privirile, de fața lui: nu mai sâmană a om. Dar în clipa următoare îi îngheță sângele: bărbatul pusese mâna pe-o curea groasă, împletită, — un fel de potâng, și începuseră să izbească. Ea scoase un țipăt de spaimă la lovitura cea dintâi, apoi un lung răstimp tăcu sub izbiturile dese. Apoi, deodată, ne mai putând suferi, începuse să țipe ca din gură de șerpă. Bărbatul izbiă mereu cu furie, eșit din minți.

„Nu mai da, Vasile, pentru numele lui Dumnezeu! Nu mai da! Mor! O să mă omori! Du-te la Dochita! Adu-o aici! Trăește cu ea! Dar nu mai da! Valeooo! Oasele mele”. După geamăte îndelungate, țipetele începeau din nou. Apoi trupul ei începuse să se înmoaie și ca atinsă de vânt căzu, izbindu-se de podele. Abia-și mai mișcă o mână, un picior.

Bărbatul aruncă cureaua, își șterse sudorile, și-i răcni c'o voce răgușită:

„Afară — afară — afară din casa mea! Să nu te mai văd”.

O voce stinsă, ca la oamenii ce mor, se auzi acum:

„O să mă duc, Vasile, mă duc — mă duc — mă duc”.

Salvina închise ochii și pe-o clipă păru c'a murit: nu se mai mișcă, nu mai respiră. Îngrozit c'a făcut moarte de om, primarul o luă pe brațe, o așeză în pat, începuse s'o frece cu oțet pe frunte, pe tâmpile, îi ținu lichidul sub nas. Într'un târziu Salvina își deschise ochii: păreau două răni negre, nu mai sâmanau a ochi.

„Dimineață mă duc, începuse aceeaș voce stinsă. Of! Dumnezeu! Unde-i răsplată dragostii și a credinții mele?” Ea începuse să suspine, apoi plânsul izbucni cu hohote, cu părae de lacrimi.

Vasile Corneanu fugi de lângă pat, își luă pălăria care-i căzuse pe podele, și se îndreptă spre ușă. Când ușa cârțai, plânsul nevastei conțeni deodată, ea se ridică într'un cot, îi aruncă o privire de ură nemărginită și-i strigă:

„Bătaia lui Dumnezeu are să te-ajungă!”

Bărbatul pe-o clipă se opri în prag, păru că vrea s'o bată din nou, dar, răsgândindu-se, închise numai decât ușa în urma lui.

Ajuns în luncă merse deauna la masa unde-și petreceau cei doi societari dela „Arhanghelii”, Ungurean și Pruncul, și fără o vorbă șeză pe-un scaun. Începuse să bea c'o sete ne mai pomenită. Cei doi tovarăși îl priviau încrămeniți cum soarbe vin, bere, rachiu, ce-i cădea înainte.

Pe la miezul nopții trei băieși dela „Arhanghelii”, chemați aici de cei doi societari, îl duseră acasă, mort de jumătate.

Societarul cel gras cât un butoiu rădea, fiindu-se cu mâinile de pânțe.

„Nu-i nimic de rău, îi zise Pruncul. „Arhanghelii” aștia o să vă înebunească pe toți.

— Dar o să putem bea și nebuni, iubite, răsă Ungurean, asta-i de căpetenie, să putem bea! De-acum, mi se pare, o să ne punem la întrecere: eu, notarul și primarul! Să știi că-mi place: pe Cornean încă nu l-am văzut așa beat!”

Pruncul nu-i mai răspuse, ci-l privi numai batjocoritor. Apoi se ridică:

„Noapte bună. Eu mă duc de-acum!” zise el.

— Ce face? Așa iute? Dela miezul nopții? întrebă repede Ungurean, dar Pruncul nu se mai întoarse.

XI.

În sala cea mare a birtului dansul se continua cu patimă tot mai mare. Geamurile aburiseră, și luminau palid în noaptea înstelată. În curând ochiurile de deasupra trebuiră să fie deschise, căci în sală căldura eră tot mai înăbușitoare. În răstimpuri muzica amușia, se stropia cu apă podeaua de scân-

dură. Totuș colbul se ridică, plutea în nouriși fini, făcea cercuri mai palide în jurul lampelor spânzurate de tavan, se așeză, ca o bură surie, pe pânza cerată a meselor, pe pâlării. Se simțea în nări, în gât, pișcător ca un prav de ardei.

În sală se dansară câteva valsuri, se înciripă un cadrul chiar, pentru fețele domnești. Până se terminau dansurile acestea țărani nu păreau de fel nerăbdători, ci dimpotrivă erau foarte mângâiați, mulțumiți.

La cadrul candidatul Voicu dansă cu d-soara Elenuța Rodean. Fata nu mai putu scăpa de el, surorile îi aruncau priviri muștrătoare, văzând-o cum tot cercară să nu se întâlnească cu tânărul acela strălucitor. Dar notarul Rodean nu mai luă în seamă purtarea fetei față de candidat. De când îi șoptise în luncă: „Asta zic și eu că-i petrecanie“, notarul nu-l mai putea suferi pe tânărul acesta fericit. Li eră scârbă de el, deși nu-și putea da seama de ce. Poate unde fraza asta banală nu însemnase nimic față de marea agitație ce stăpânea pe notarul în clipa aceea. Încă acolo în luncă îi pără că Voicu e prea mărginit, și-i fu ciudă că se putuse înșelă așa de mult în judecata lui de până acum. Dar când băgă de seamă că fata lui dansase atât de mult cu clericul Murășanu, când crezū că înțelege intenția fetei de-a fi condusă și în cadrul tot de feciorul popii, notarul își încruntă sprâncenele, își chemă fata și-i zise:

„Ai o datorință și față de oaspeții noștri. Te rog să nu uiți“.

Cuvintele acestea le spusese c'o voce din care se putea ceti un fel de compătămire pentru Elenuța, și fata îi răspunse numai decât cu veselie:

„Da, tată, o să fiu în cadrulul ăsta lângă soarele Voicu“. Și, răsând, se apropie de candidat.

Vis-à-vis-ul însă îi fu clericul Murășanu cu sora lui Mărioara. Clericul eră palid, un fel de mânie i se desprindea din liniile feței, din priviri. Din când în când se uită cu ură la tânărul acela strălucitor, dar mai mult își ținea privirile plecate, silindu-se să nu-l vadă.

Elenuța băgă de seamă îndată că lui Murășanu nu-i place că dansează cu Voicu, și simți o adâncă bucurie. Totuș prin nimic nu-și descoperă bucuria aceasta, dimpotrivă, părând că nici nu-l mai vede pe cleric, ciripiă mereu cu candidatul, râdea, după toate semnele își petrecea foarte bine. În vremea asta Vasile Murășanu se întunecă tot mai tare și începū să arunce priviri provocatoare fericitului Voicu.

La o figură a dansului, când Elenuța prinse mâna clericului, aceea eră rece ca ghiața.

„Vai, cât imi pare de rău că nu ești în locul meu, domnule Murășanu, îi șopti ea aproape de ureche.

— În locul dumnitale? întrebă clericul, neînțelegând-o.

— Da. Dumnitale ți-e frig. Ești ca ghiața și ai fi lângă soarele Voicu. Nu-l vezi cum strălucește? Te-ar încălzi numai cu strălucirile“.

Vasile Murășanu își ridică ochii, voi s'o cerceteze ce vrea să spună, dar Elenuța trecu mai departe în lanțul de dansatori, care se schimbă neconștient. Totuș un surăs fugar îi putu zări pe buze, și surăsul acesta îl liniști deodată: înțeleg că vorbise în batjocură de candidatul Voicu.

Soru-sa Mărioara băgă de seamă că frate-său s'a schimbat deodată. Eră vesel, începū să glumească, și-i zicea necurmat „dragă Mărioaro“.

„Hm! făcu fata, subțindu-și buzele.

— Ce „Hm“? întrebă zâmbind Vasile.

— D'apoi cred că nu mie ar trebui să-mi spuie „dragă“, zise soru-sa.

— Nu ție? Cui dar?

— Domnișoarei cu care te-ai întâlnit înainte cu câteva clipe“. Apoi adause îndată c'o voce serioasă:

„Rău faci, Vasile!

— Ce faci rău?“ întrebă clericul, simțind cum îngălbinește.

„Rău faci că te gândești la domnișoara Rodean. Ți-am mai spus odată că-s prea acrii strugurii. Vezi bine ce gânduri are tatăl ei.

— Domnișoara Elenuța nu seamănă cu notarul“, reuși să spună cu vocea scăzută clericul.

„Într'adevăr că tu ești copil! zise Mărioara. Am văzut și eu că Elenuța dansează bucuroasă cu tine. Însă, Doamne sfinte! suspină soru-sa, asta nu înseamnă decât că tu ești băiat frumos lângă care se simte bine orice fată. Elenuța vrea să-și petreacă, ș'atât! După ce se vor încheia petrecaniile dela Paști, o să vezi că nici nu te mai cunoaște.

— Iar ești răutăcioasă“, zise încet clericul.

„Nu, dragul meu, ci aș vrea să nu-ți faci gânduri zadarnice. Planurile astea pe cari le țeșem prea departe de noi, deși sunt numai visări, au darul să-ți umplă sufletul de durere când se spulberă. Și, de obicei, se spulberă. Pentruce ți-ai cauză cu voia o des-amăgire, care va veni cu siguranță?

— Mi se pare că nu te-ai bucură să mă vezi fericit“, zise în silă clericul.

Ei povesteau în cursul dansului; făceau figurile cari urmau, se depărtau, se întâlneau din nou, și-și continuau conversația. Clericul

eră tot mai convins că Mărioara îl pismuește pentru norocul ce poate-l așteaptă, și vorbea cu ea tot mai rece.

„Nu-mi mai zici „dragă”?” îl întrebă Mărioara spre sfârșitul cadrilului.

„O să vedem noi, în curând, care vom avea dreptate”, răspuse clericul cu răceală.

— În curând?” întrebă fata, și numai decât izbucni într'un răs nestăpânit.

Valsul cel dintâi, după cadrul, Elenuța îl dansă cu Vasile Murășanu. Abia făcură câteva undulări prin sală, și domnișoara Rodean îl întrebă veselă:

„Mi-ai știți spune, domnule Murășanu, ce înseamnă: Inger palid ce te-arăți în vise, și în urma ta lași toate porțile fericirii deschise.

— Nu e citat dintr'o poezie”, răspuse Vasile zâmbind.

— Nu. E o compoziție proprie. Nu știi ce însemnează?

— Inger palid”, repeți clericul părând că se gândește.

„Ingerii nu-s palizi, nu-i așa, domnule Murășanu?”

— Eu cred că-s albi, domnișoară, răspuse clericul. Mai corect cred că-s cu fețele albe umbrite puțin de gene dese, negre...

— Ei, dumneata încunjuri răspunsul”, zise repede fata, simțind cum îi înfloresc obrajii. „Deci nu știi înțelesul „ingerului palid”?”

— Nu-l știu.

— Bun. Acum să-mi spui de tunoști versurile următoare:

Și dacă ramuri bat în geam
Și se cutremur' plopii,
E ca aminte să te am
Și 'ncep să te apropii.

Ea spuse c'o voce tânguitoare aceste patru șire, ca și când ar imita pe cineva. Părea că chiar un fel de desperare se desprinde din întonare.

„E dintr'o poezie de Eminescu, domnișoară.

— Adevărat. Dar ia' să-mi spui: bat ramuri în geam noaptea asta?

— N'aud”, răspuse clericul, părând că ascultă.

„Și sunt plopi la fereastra birtului?”

— Nu sunt”.

Elenuța își înalță privirile spre tavan și începui, în vreme ce abia-și putea stăpâni râsul; „E așa de mare fericirea să fii alături de-o ființă scumpă. Ah! Inger palid ce te-arăți în vise și 'n urma ta lași toate porțile fericirii deschise! Tu nici nu bănuiești —”. Elenuța declamă tot cu mai mare patos — tu nici nu bănuiești în clipa asta că, „dacă ramuri bat în geam, — și se cutremur' plopii, e ca aminte să te am și 'nct să te apropii”.

Cuvintele din urmă abia le mai putu rostii. Ochii ei rădeau de când începuse citatul, pieptul ei tânăr și curat se vede de la început în mare agitare, dar încheind citatul izbucni într'un răs atât de sgomotos, încât toate privirile din sală se îndreptară spre ea și spre clericul Murășanu. Acesta trebui să contenească dansul pe câteva clipe, Elenuța, cu capul plecat pe spate rădea cumplit, și nu mai putea face un pas. Vasile zâmbi, pentru că rădea cu atâta căldură, așa de fericită Elenuța, simția o adâncă mângâiere, văzând-o așa de fericită, dar se jenă, simțind toate privirile ațintite asupra lor.

„Pentru Dumnezeu, domnișoară, nu mai rade așa tare! Are să-ți strice”, zise el c'o căldură deosebită în glas.

„Nu, nu! Dimpotrivă, are să-mi folosească, domnule Murășan”, zise fata, lăsându-se să fie condusă mai departe în ritmul larg al valsului. „Spune-mi dumneata nu-i o stupiditate citatul ăsta, nu-i cea mai mare prostie? Și știi dumneata ce-a vrut să fie frazioul ăsta împodobit cu patru versuri?”

— Nu pot să știu, d-șoară, răspuse clericul. Cred că e o împerechiare încurcată de citate.

— Nu, dragă domnule cleric, e un compliment! Închipue-ți, e un compliment și mi-a fost adresat mie! Închipue-ți ceva mai ridicol” continuă Elenuța tot mai înverșunată, „închipue-ți că un tânăr, pe care până azi nu l-ai mai văzut, te bombardează la cel dintâi dans cu așa prostii ne mai pomenite! Nu, e într'adevăr revoltător!” sfârși ea cu ochii aprinși acum de mânie.

„Domnul candidat? întrebă încet clericul.

— Da, el! El azi, și mâne poate altul, și poimâne al treilea”, începui cu mânie domnișoara Rodean. „Fiecare din tinerii aceștia cari vânează numai zestre se cred îndreptățiți să se îmbulzească în tine, să te scârbească cu curtea ce-ți fac! Eu sunt convinsă că dacă în locul meu ar fi fost o păpușe, și păpușa aceea ar fi avut zestrea mea, domnul ăsta i-ar fi spus aceleași cuvinte”. Cum vorbea domnișoara Rodean se însuflețea. cuvintele-i curgeau tot mai ușor; se vedeă îndată că-i foarte iritată, dar că vorbește din convingere adâncă. „Oamenii aceștia, continuă ea, deși-s numai materie, cu trup cu suflet, vreau să-și îmbrace gândurile în haină poetică și se fac îngrozitori de ridicoli. Dar ce-i mai greu de suportat e faptul că ei nu pricep ridicolul acesta.

— Se vede că e foarte primejdios să-ți faci cineva curte d-tale, domnișoara Rodean”, zise Vasile zâmbind.

„Așa o curte e o adevărată batjocură, să mă ierți dumneata. De altfel eu cred că nici nu e lipsă de prostia asta. Cred că...”

Ea nu mai continuă, amuți deodată, simți cum se roșește. Ar mai fi voit să zică: „Cred că două suflete se pot împrietini cu mult mai ușor pe alte căi“. Dar tăcu, părându-i că spune prea mult, și, după un răstimp de tăcere, adăuse:

„Cred că educația d-voastră în seminar e cea mai bună!

— Pentru că nu spunem vorbe frumoase domnișoarelor?“ întrebă Vasile privind cu mare plăcere obrajii purpurii ai Elenuței.

„Și pentru asta, dar nu numai pentru asta“, răspuse fata.

Cum o privea mereu, cum o simțea aproape, clericul își zicea neconștient că Mărioara nu avea dreptate! Elenuța se deosebea așa de tare de surorile ei, încât nici rudeniile mai apropiate nu le-ai fi putut crede. Îi părea în clipele acestea, că Elenuța ar putea foarte ușor să fie odată a lui, și la gândul acesta simțea o adâncă fericire.

(Va urmă.)

Dări de seamă.

Dr. Silviu Dragomir: *Contribuții privitoare la relațiile bisericii românești cu Rusia în veacul al XVII-lea*. Extras din Analele Academiei Române. București, 1912. Preț: 2 Lei.

Astăzi, când toată lumea se preocupă exclusiv de mișcările răsboinice și de chestiunile politice în legătură cu acelea, munca oamenilor de știință trece aproape neobservată. În astfel de vremuri, o carte științifică găsește foarte puțini cetitori. Abia vezi câțiva trecători, cari oprîți în drumul lor grăbit de noutățile vitrinelor, cer librarului cartea nouă, plătesc costul și se duc acasă cu sentimentul unei mulțumiri sufletești superioare. Dar și aceștia o fac numai urmând impulsurilor răsărite din un interes pur profesional. Ceilalți se mulțumesc a o așeza netăiată în rândul volumelor de aceeași condiție ale luxurioasei lor biblioteci, crezând probabil, că atributul de „intelectuali“ ce ni-l revendică, se justifică deplin prin o astfel de operație simplistă. Așa se întâmplă, că civilizația noastră suferă de meteahna unei superficialități, care nu ne folosește.

Una din cărțile care nu merită acest tratament, este și aceea a d-lui Dragomir. Datoria noastră este — tocmai fiindcă a apărut într-o vreme critică — s-o relevăm, cu atât mai vârtos, că ea prezintă o mare valoare pentru istoria bisericii românești.

D-l Dragomir ocupându-se — ca slavist — de legăturile bisericii românești cu Rusia, a stat în Moscva mai multe luni studiind arhivele rusești. În arhiva ministrului de externe a găsit o mulțime de documente prețioase, necunoscute până acum. Singur d-l Bogdan avea știre de ele, d-sa însă — din diferite motive — n'a ajuns să le publice. Astfel materialele d-lui Dragomir sunt — din punct de vedere științific — cu totul noi.

Legăturile Rusiei cu țările ortodoxe încep prin veacul al XV-lea. Motivele, cari par a justifica începutul acestor legături numai cu veacul al XV-lea, sunt de două feluri: politice și dogmatice. De-o parte nimicirea imperiului bizantin prin Turci, cari la 1453 au luat Constantinopolul, periclitând astfel nu numai existența popoarelor ortodoxe, ci chiar creștinătatea întregii Eu-

rope. Pe de altă parte sinodul de unire dela Florența (ținut la 1439 a adus o perturbație generală în viața bisericilor răsăritene și apusene, provocând lupte înțelepte din ambele părți. Țările ortodoxe situate în răsăritul Europei, erau mult mai expuse, decât cele catolice din Apus, fiindcă aveau să lupte în același timp în două fronturi: pe de-o parte să-și apere existența națională contra Turcilor cuceritori, pe de altă să-și susțină neștirbită credința ortodoxă atacată din partea Romei. Aceste neamuri primejduite erau: Grecii, Sârbii, Bulgarii și Românii. Singura ocolire o puteau găsi atunci numai în Rusia, de care se simțeau legate nu numai prin comunitatea originii, ci deodată și prin identitatea aceleiași credințe ortodoxe. Astfel începutul legăturilor cu Rusia s'a putut face cu ușurință. Mai ales și din motivul, că Țarii Rusiei doriau să-și asumeze rolul politic și bisericesc ce l-au avut împărății imperiului bizantin distrus de Turci: Va să zică să ajungă niște „reprezentanți și apărători ai tuturor creștinilor dreptcredincioși“. Bogăția de care dispunea Țarii, le îngăduia să se preteze la un astfel de rol, a cărui întruchipare a devenit pentru ei veacuri de-a rândul una din preocupările principale.

Țările ortodoxe subjugate de Turci, fiind devastate fără cruțare și în special mănăstirile, călugării acestora — în scopul restaurării lor — au fost cei dintâi cari au plecat în Rusia să se închine Țarului și să ceară milostenie. Pelerinajul acesta la Moscva, a fost făcut de-o infinită serie de călugări ortodocși, veacuri de-a rândul. El a luat proporții atât de mari, încât a fost nevoie de crearea unor instituții și legi speciale. Grecii, Sârbii și Bulgarii au început aceste peregrinagii încă în veacul al XV-lea. Românii se ivesc abia în al XVII-lea veac. Cauza e, că bisericile și mănăstirile românești erau susținute prin dărnicia largă a Voevozilor și astfel nu erau avizate la ajutor străin. Mai târziu însă, când lataganul turcesc a ajuns să distrugă și icoanele mănăstirilor românești, rublele Țarilor au început a deveni o necesitate și pentru umili călugări români. Călătoriile acestea la Moscva, au fost în parte descrise de scriitorii Ruși Kapterev și Muraviev. Nu s'a dat însă o atenție specială

legăturilor cu Țările românești și Ardealul nostru. Acest lucru l-a făcut d-l Dragomir, D-sa își grupează materialul în 9 capitole: 1. Cei dintâi clerici din Țările românești peregrini în Rusia. 2. Clerici ardeleni peregrini în Rusia. 3. Iconografi ruși pentru bisericile moldovene. 4. Legături politice în numele ortodoxiei între Gheorghe Ștefan și Țarul Rusiei. 5. Călătoria mitropolitului Sava Brancovici la Moscva. 6. Legăturile mitropolitului Dosofteiu cu Rusia. 7. Legăturile lui Șerban Cantacuzino cu Rusia. 8. Cei din urmă clerici români în Moscva. 9. Scrisoarea mitropolitului Teodosie către patriarhalul Adrian (1700). Cel dintâi peregrin a fost mitropolitul Ieremie la 1621. El prezintă un interes și din punctul de vedere al istoriografiei ardeleni, prin împrejurarea, că a fost pe scurt timp și episcop în Maramurăș. El însă nu s'a mai întors aici, ci a preferat să se ducă în Turcia, unde calitățile sale de grec puteau să-i asigure perspective mult mai trandafirii decât la bieții iobagi din Ardeal. După el țoiegesc spre Moscva alți călugări greci și români, împărțându-se de mila Țarului în proporție cu valoarea și numărul scrisorilor de recomandare ce le aduceau cu sine. Din Ardealul nostru cei dintâi peregrini au fost trei călugări din mănăstirea Prislopului la 1629. Scopul lor eră — după cum mărturisește mitropolitul Ghenadie din Bălgrad în scrisoarea către Țar — să scoată mănăstirea din mâna Ungurilor, cărora trebuia să le plătească 1000 de galbeni. Sărmanii însă n'au prea avut noroc. Călea lor s'a oprit în Putivlia (o adevărată vamă pentru toți peregrinii), fără a putea merge la Moscva să se închine luminatelor fețe a Țarului. Cauza a fost, că în scrisoarea de recomandare nu eră amintit numele Țarului (și Ghenadie nu-l știa), iar cea primită dela principele Ardealului n'a putut fi înțeleasă de nimenea, deoarece eră scrisă în ungurește. În zadar spunea mitropolitul Ghenadie, că trăiesc „toată ziua în lipsuri, strămtorări și năcazuri multe”, bieții călugări au fost întorși dela graniță cu un dar de câteva ruble.

La 1645 găsim în Moscva pe mitropolitul ardelean Iorest. Știm, că el a plecat în Rusia, pentru a câștiga mîia de taleri făgăduită craiului unguresc în schimbul eliberării sale din temniță. Iorest a fost bine primit de Țar, fiindcă aveă scrisori de recomandare dela 4 „mitropolii” moldoveni și dela 4 egumeni precum și dela Vasile Lupu, Dömnul Moldovei. Scrisorile acestea ne întăresc din nou convingerea, că Iorest a fost una din cele mai luminoase figuri de arhierii ardeleni. „Născut în partea Țării ungurești” — fapt neaccentuat până acum — el a crescut în mănăstirea Putnei, de unde — la stăruința lui Vasile Lupu și nu Mateiu Basarab cum se credeă până acum (vezi Uj Magyaru Muzeum pe 1859, vol. I, pag. 223) a ajuns mitropolit al Ardealului. Arhierii moldoveni o spun împede în scrisoarea lor, că diavolul a sculat pe Gheorghe Csulai și l-a cleverit pe Iorest la craiul Rákoczy Gheorghe. „Și au adus mărturie mincinoase și i-a făcut mare nedreptate și tot ce a avut au luat dela el și l-au legat și l-au închis în temniță, nouă luni a pătimit fiind izgonit și cu el o

mulțime de preoți creștini nu pentru altă vină decăt pentru credința creștină, voidnd să-i convertească la luteranism (sic!). „Văzând, că ține tare și neclintit la credința sa”, l-au slobozit, iar Domnul Vasile Lupu scrie în pasportul ce i-a dat în limba polonă: ...„facem cunoscut, că prea cinstitul Iorest merge pentru a cere milostenie în țara Țarului din Moscva și voi să-l primiți pretutindenea de bună voie și fără temere, ca pe un călugăr bine credincios și întru toate credincios”.

În temelul acestor dovezi autentice, injuriile nemeritate aduse lui Iorest din partea unor istorici păi-mași, cad cu desăvârșire.

Cu 23 de ani mai târziu, deci la 1668, vedem în Moscva pe mitropolitul Sava Brancovici, întovărășit de fratele său Gheorghe diplomatul. Primirea proclamației și darurile bogate obținute dela Țar, dovedesc clar înalta valoare personală a acestui arhieru. Documentele ne arată, că Sava a fost numai odată în Rusia. Pe lângă scopul restaurării bisericii mitropolitane din Bălgrad distruse de Turci și doriința sa de a lua parte la sinodul arhieriei ortodoxe din orient adunați la Moscva, călătoria sa se pare a fi avut și o nuanță politică deși d-l Dragomir o contestă. Aceasta rezultă din scrisoarea lăsată de Sava în biroul ambasadorilor. În ea se ocupă de chestiunile politice curente, stăruind asupra unei alianțe a popoarelor ortodoxe contra Turcilor. În cazul acesta Sărbii, Bulgarii și Românii „toți ar fi cu oaste gata”. Istoriografii Dimitrievici, Kapterev și Radonic încă sunt de această părere. Chiar singură împrejurarea, că mitropolitul Sava a fost însoțit de fratele său Gheorghe un iscusit diplomat, ar trebui să ne silească a admite, că ei au avut și o misiune politică. La întoarcere Sava a primit un hrîsoy de danie, în temelul căruia tot la 7 ani aveă dreptul să vie în Rusia după milostenie. Astfel de hrîsoave erau rare și se dădeau numai acelor persoane, cari au căștigat deosebita grație a Țarului. Dintre mănăstirile românești numai Galata și Coșulea aveau astfel de hrîsoave.

Călugări români la Moscva nu mai întâlnim decăt pe protopopul Vasile Hoban și popa Oprea din Brașov către sfârșitul veacului al XVII-lea. Luptele împotriva unirii din veacul următor însă, i-a îndrumat din nou spre împărăția moscovită, dela care așteptau ocrotirea credinții lor primejduite prin agresivitatea papistașilor.

D-l Dragomir tratează în două capitole legăturile politice ale lui Gheorghe Ștefan din Moldova și Șerban Cantacuzino al Munteniei. Aceste legături cari se îndreptau contra Turcilor, nu s'au putut încheia într'o măsură, care să asigure măcar rezultate mai mici pentru Țările românești. Trimisul lui Șerban a fost vestitul călugăr din Atos-Isaia, identic probabil cu acel grec Isaia, care a avut un rol și în biserica maramurășană către sfârșitul veacului al XVII-lea, devenind din ortodox ce eră un aprig propoveditor al unirii ungurești cu Roma. Această apostazie însă n'a rămas nepedepsită. El a fost ucis de niște hoți în mănăstirea Bicsadului. În altă parte d-l Dragomir arată influența picturii rusești asupra celei moldovene.

Un capitol frumos zugrăvește vieța sbuciumată și o parte din activitatea cărturarului mitropolit moldovean Dosofteiu, mort la 13 Decembrie 1694 în Zolkiew.

D-l Dragomir dovedește și cunoștințe speciale din literatura rusească.

Lucrarea mântuie cu scrisoarea din 1700 a mitropolitului Teodosie din București către patriarhul Adrian din Moscva. În ea se descrie plastic starea religioasă a Românilor ardeleni năpăstuiți de asuprile papistașilor, precum și încercările haine de a-i aduce la „unie” „cuvânt înșelător și nefolositor” — cum observă Teodosie. La sfârșit se adaugă 56 documente rusești transcrise și în românește — pentru a fi accesibile tuturor, precum și trei facsimile.

Lucrarea d-lui Dragomir, — care cunoaște foarte bine două limbi slave, cea rusească și cea sârbească — este, după cât s'a putut vedea, o prețioasă contribuție la istoria bisericii românești. Încheiem cu aprecierile slavistului I. Bogdan făcute în ședința secției istorice a Academiei Române: „Constată cu o deosebită plăcere din această întâie încercare mai mare a d-lui Dragomir, că acest tânăr profesor al seminarului Andreian din Sibiu, este bine pregătit pentru cercetări de istoria bisericii române, că știe să lucreze și are multă râvnă pentru cercetările arhivale, fără de cari istoriografia noastră bisericească nu poate să facă nici un pas înainte”.

Dr. I. Mateiu.

Cronici.

Actualități.

Un jubileu: Dobra-Sasca.

D-l Dr. Aurel Vlad prin căderea dela Sasca și-a serbat jubileul de zece ani al învingerii dela Dobra. Poate d-l Vlad nici nu și-a dat seama de acest jubileu trist, pe care îl înregistrăm și noi cu toată jalea clipelor de îngropare. Căci ce alta e o alegere într'un cerc curat românesc, când se termină cu înfrângerea flamurei noastre de luptă, purtată de cel dintâiu stegar, de d-l Dr. Aurel Vlad, și apărată de niște „eroi”, ca alegătorii din Sasca? Gândindu-ne la această înfrângere dureroasă, simțim în suflet fiorul unor prevestiri. După cum prin biruința dela Dobra s'a îngropat epoca pasivității din vieța noastră politică, tot așa alegerea dela Sasca ni se pare prima cruce pe mormântul activității politice sentimentale și romantice. În mintea noastră căderea dela Sasca ia proporțiile unui moment, care cere o nouă îndrumare a politicii partidului național român. Dela Dobra până la Sasca am câștigat o experiență bogată, care trebuie să ne deschidă ochii spre alte orizonturi, spre alte căi, cari ne înlesnesc mai ușor realizarea idealurilor noastre politice. În cei zece ani din urmă s'au schimbat împrejurările atât în sânul partidului național cât și în sânul puterii de stat, cu care avem să luptăm.

Dacă vom căuta să înțelegem și să ne explicăm căderea dela Sasca, credem că vom găsi mai ușor și noile mijloace de luptă și de apărare. Să avem deci o clipă îndrăzneala de a privi adevărul și realitatea în față.

Epoca pasivistă a fost fără îndoială o mare greșală în vieța noastră politică. Neamul nostru sau mai bine zis reprezentanții lui politici, cei mai mulți născuți și crescuți în epoca absolutismului austriac, în care a răsărit soarele libertăților noastre naționale, nu puteau recunoaște nici dualismul, nici constituția

ungară și nici subordonarea elementului românesc puterii de stat a Ungariei. Ei considerau pactul Austriei cu Ungaria ca un stadiu vremelnic, visau la autonomia Ardealului sau la autonomia națională în cadrele monarhiei. Anexarea Ardealului o socoteau de ilegală. Când au văzut, că guvernele ungare nu execută legea de naționalități și că drepturile garantate prin legea egalei îndreptări sunt rând pe rând amenințate, au părăsit cu toții parlamentul, declarând că-i stăpânit de un spirit anticonstituțional. Pasivitatea pentru ei eră singura armă legal-constituțională, care a fost făurită de convingerea, că Austria nu va arunca pradă Ungurilor pe cei mai credincioși apărători ai dinastiei. Greșala tacticii și calculului făcut de antecesorii noștri e a se căuta în lipsa de organizație și în lipsa de putere a poporului nostru. Ce s'a întâmplat? Poporul, cu drepturile ce le-a avut, a luat parte la alegerile parlamentare. Cei mai mulți partizani ai taberei guvernamentale se recrutau de obicei din părțile locuite de Români. Așa, că pasivitatea eră numai un principiu cărturăresc, pe care poporul nu l-a înțeles și nu l-a respectat. Ici-colea însași cărturăria călcă principiul rezistenței pasive, luând parte la alegeri și trimițând chiar și deputați români în parlamentul anticonstituțional. Pentru Unguri elementul românesc a rămas, însă, învăluit într'o taină, de care aveau un fel de teamă a necunoscutului. De aceea în epoca pasivistă nici n'au îndrăznit guvernele să dea loviturile grele existenței noastre naționale. Procesul memorandumului și ordonanța lui Hieronymi, prin care s'a desființat partidul național român, loveau numai în reprezentanții politici, dar nu în însași existența noastră națională.

D-l Vlad, cu o seamă de tovarăși de idei au călcat solidaritatea și disciplina națională oficială, candidând, în Iunie 1903, la Dobra cu programul partidului, fără autorizația și contra voinței reprezentanților lui.

În iarna anului 1902 încetase din vieță președintele partidului național, Dr. Ion Rațiu, în sânul partidului se iviseră o mulțime de neînțelegeri, organul oficial

ducătorilor nu va contribui, însă, aproape cu nimic la aceste schimbări. Numărul nostru va fi poate singurul factor care va trage în cumpănă, dacă din aceste situații schimbate va fi să câștigăm ceva.

Aceste constatări nu sunt izvorite dintr'un sentiment de disperare și de neputință. Noi, oricâte primejdii și furtuni trec și vor mai trece peste capul nostru, nu ne pierdem nădejdea în viitorul poporului românesc. Cunoaștem puterea lui de viață latentă și suntem adânc convingși, că un asemenea popor nu va putea fi desființat. Dimpotrivă va trebui să biruiască. Dar datorită conducătorilor lui e să-și dea seama de viitorul ce-l amenință și să se gândească din vreme la mijloacele de apărare. Tânguirile și protestările sentimentale în vreme de primejdie n'ajută nimic. Se cere muncă conștientă, disciplinată și neîntreruptă, se cere intruparea unei organizații, a unei puteri, pe care să nu o poată înfrânge nici o furtună. Să învățăm dela Polonii din Germania cum se luptă și cum trebuie să se lupte un popor împotriva unei puteri de stat.

Epoca vorbelor din viața noastră politică să fie deci înlocuită cu epoca faptelor!

Acest învățământ îl putem trage din experiențele câștigate dela Dobra până la Sasca.

Tehnică.

Telegrafonul.

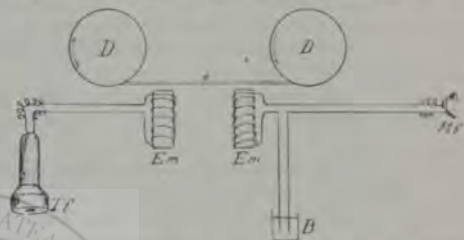
În secolii trecuți oamenii erau de părerea, că o mașină nîcîcînd nu va putea îndeplini funcțiuni, cari sunt specifice omenești. Se mai înțelegea în un fel oarecare mașina de tors și răsboiul de țesut, locomotivele, cari înlocuiau animalele; au luat la cunoștință minunile electrotehnice, telegraful și telefonul, posibilitatea de a trimite fotografii prin sârma telegrafului, fiindcă toate acestea săvârșesc numai funcțiuni fizice de ale omului, dar s'a pus un hotar pentru funcțiunile spirituale omenești. S'a zis: mașina va putea înlocui mâna, dar nu va putea înlocui mîntea.

Iată-ne acum înaintea unei noi minuni, care vine să ne arete din nou, că în fața naturii suntem și noi, cu toată fala noastră, mașini ceva mai complicate! Unele dintre acțiunile facultăților noastre psihice pot fi săvârșite și de o mașină, cu mai multă punctualitate, decât le-ar putea face oricare om. Cine mai dubitează că memoria e o facultate a minții noastre și că pe ea se bazează toate celelalte facultăți ale spiritului omeneș? Astăzi această facultate poate fi înlocuită prin o mașină. Ne spune cineva ceva, — nu știm, dacă ne ajută memoria să reproducem întru toate cele auzite, — mașina numită telegrafon va reproduce nu numai cuvintele, ci chiar și respirația și cel mai mic șgomot al vorbitorului. Astăzi putem să comandăm mașini cari înlocuiesc memoria și mâne poate se vor putea comandă mașini, cari înlocuiesc simțul politic,

al criticului literar etc. și cine are mașina... e fruntaș, critic literar ș. a.

Ca la toate mașinile, principiul pe care se bazează, e cât se poate de simplu. O bucată de fier, învălîtă cu o sârmă în care curge electricitate, se face magnet. Îndată ce întrerupem curentul, fierul își pierde magnetismul. Nu e tot așa cu o bucată de oțel, care și după întreruperea curentului rămâne tot magnet. Dacă curentul e mai puternic și magnetul e mai puternic, și dacă curentul e mai slab, scade și magnetismul fierului.

Telegrafonul inventat de inginerul danez Dr. Valdemar Poulsen e compus din un microfon (M.), din o baterie electrică (B) și din un electromagnet (E. m.).

Ion Brad.

În fața electromagnetului e o sârmă de oțel (o.) înfășurată pe două discuri (D).

Dela bateria electrică, curentul e condus la microfon, de aici e înfășurat în jurul electromagnetului de fier moale și condus la celalalt pol al bateriei electrice. Știm că microfonul e din 2 lamele de cărbune, (sau 2 lamele între cari se află câteva cilindre de cărbune). Când vorbim, lamelele se apropie și se depărtează una de alta, corespunzător sunetului ce-l dăm noi. Când lamelele de cărbune se apropie una de alta, conduc mai multă electricitate decât atunci, când abia se ating. În acest fel, prin faptul că noi vorbim, trece dela baterie în sârmă electricitate mai multă, sau mai puțină. Electromagnetul de fier moale va fi când mai puternic, când mai slab.

Sârma de oțel, din fața electromagnetului, se mișcă de pe un disc pe celalalt, purtată de un electromotor. Când trece în fața electromagnetului, se face și ea magnetică și anume, în câte un loc magnetismul ei e mai puternic, — în alt loc mai slab. Prin acest magnetism e însemnată în sârmă vorba omenească. Un disc poate avea 5000 m de sârmă de oțel de 0.25 mm grosă și e suficientă pentru 50 minute.

Vrem ca să știm ce e însemnat în sârmă, o lăsăm să treacă înaintea unui electromagnet, care conduce la un telefon (Tf). Magnetismul sârmei influențează electromagnetul, în a cărui sârmă se produce electricitate, întocmai cum prin electricitate s'a produs magnet. Sârmele conduc la telefonul dela urechea noastră, în care electricitatea face să se miște o lamelă în acelaș fel, cum s'a mișcat când am vorbit în microfon, redând aceleași sunete. Vorbirea, odată prinsă, o putem reproduce de atâteaori de câteori avem trebuință.

Mașina în sine e destul de complicată, așa încât

corăspunde tuturor așteptărilor: E provăzută cu un mecanism și încopciată la telefon. Dacă nu e nimeni acasă, la o simplă chemare, telefonul se încopciază singur și se închide singur după o minută, ca să răspundă din nou la o a doua chemare. Când vine stăpânul acasă, spune tot ce i-au încredințat diferitele telefoane.

Telefonul înlocuiește și pe stenografi. Mai ales la congresele internaționale poate face servicii neprețuite. Stenograful, chiar și cei mai exercițați, pot prinde bine o vorbire, dacă înțeleg și ei ce se discută. Telegrafonul prinde orice și reproduce fidel propoziție de propoziție, așa încât cu ajutorul unei mașini de scris, se pot copia toate vorbirile, oricât de străin ar fi accentul oratorului. E de ajuns să apăsăm un buton și coarda de oțel se pune în curgere, așa încât reproduce ultimele cuvinte dictate și continuă să dicteze mai departe până când deschidem curentul.

Păcat că mașina aceasta, care ține așa de bine miote, nu a fost inventată de un român!

Metale poroase (afânate). Nu aveți încă un automobil? Puteți avea unul dintre cele mai elegante. Tinerii vor putea de-acum șopti domnișoarelor cuvinte, cari promit o viață idilică în viitor. Un automobil la scară nu va mai fi un lux, nici pentru cetății noastre. Automobilul de astăzi, cu construcția lui complicată, cu exploziile benzinei, care îi dă suflul, cu scumpetea lui, îmi pare foarte potrivit caracterizat prin vorba de spirit a unui Francez: „Automobilul se duce, mirosul rămâne”. Cât de mult înțeles au aceste cuvinte, să ne spună un proprietar de automobile.

Automobilul viitorului va fi electric. Sunt și acum astfel de automobile, dar ele nu pot fi întrebuințate decât în interiorul orașului; pentru călătoria mai lungă nu sunt destul de perfecționate. Electricitatea e îngămădită în acumulatori electrici și de aici e condusă la un motor, care e în legătură cu roatele automobilului. Mersul automobilului e lin și spesele sunt mai mici, decât al celor cu motor de benzină.

Acumulatorii sunt din câteva lamele de plumb, puse în acid sulfuric diluat. Electricitatea se înmagazinează la suprafața lamelor de plumb. Cu cât e suprafața mai mare, cu atât se poate încărcă mai bine cu electricitate. Lamelele de plumb nu pot fi prea subțiri, căci se strică, fiind plumbul prea moale; dacă sunt groase, sunt prea grele și îngreunează prea mult automobilul. Până acum s'a căutat o proporție între grosimea lamelor și greutatea lor și, conform acestei proporții, s'au construit automobilele interurbane cu electricitate.

Acet neajuns al acumulatorilor electrici a cercat să-l saneze rectorul politehnicii din Copenhaga H. I. Hannover, producând lamele de plumb poroase. Lamelele de plumb poroase au o suprafață cu atât mai mare, cu cât sunt mai mulți pori în lamă. El a putut în acest fel să mărească de 130-ori suprafața lamelei de plumb, așa încât capacitatea acumulatorilor sistem Hannover, după probele de până acum,

e de 5-ori mai mare decât la cele mai bune sisteme din trecut.

Cum se produc aceste lamele poroase?

Înainte de a spune cum se fabrică, să cercăm a înțelege un fenomen din chimia aliajelor. Aliajele numim amestecul făcut din două, sau mai multe metale. Dacă amestecăm plumb și antimon, avem aliajul din care se fac literalele tiparului. În acest aliaju plumbul și antimonul se combină în anumite proporții: 87% plumb și 13% antimon. Dacă e mai mult din o materie d. e. din plumb, acesta din urmă va forma mici ducturi în materia destul de uniformă a aliajului. Ducturile acestea au forma unei rețele, sau le-am putea asemăna cu un burete, în porii căruia se află aliajul. E interesant că aliajul se topește la 228°C până când plumbul se topește la 328°C, iar antimonul la un și mai mare grad de căldură. În acest fel d. e. la 300°C ducturile din plumb curat sunt solide, până când aliajul, ce se află între ele, e lichid. Cu ajutorul unei mașine centrifugale, putem scoate aliajul lichid dintre ducturile de plumb solid și avem o lamă, care are în fiecare mm² 20 de găurele.

La ce se vor putea întrebuința lamelele poroase? Probabil în viitor vor avea numeroase întrebuințări la aparatele cu gazezi explozive, la aparatele de unșaturile oșilor va fi un material excelent, dar în primul rând prin acumulatorii electrici va arăta lumii, cât sunt de folositoare metalele poroase. Nu va mai trece mult și fiecare om va putea avea automobilul său electric. Mai acum câțiva ani Edison spunea că un automobil electric va costa abia 500 cor. și profețiile lui Edison se cam împlinesc.

Cinematograf ieftin. Venind vorba de Edison, să spunem câteva cuvinte despre noua invenție a marelui vrăjitor al tehnicii moderne. La ce nu a lucrat încă mâna lui Edison nu e destul de perfect. American practic ce este, a simțit, că cinematograful de astăzi e prea scump și nici nu e chiar fără orice pericol. Cel mai mare neajuns al cinematografului e scumpetea filmelor și nesiguranța lor în contra focului. Ce va fi mestecat și fiert în căldările lui de vrăjitor nu putem ști, dar spune acum, că a inventat un fel de material, care nu arde, poate fi curățit și e mai ieftin decât al filmelor de până acum. A micșorat filmele, iar la aparatul de proiecție atăa a modificat lentilele, încât și din tablourile filmelor micite putem avea proiecțiuni tot așa de mari ca și din filmele de până acum. Aparatul modificat costă abia 350 cor., iar filmele abia $\frac{1}{10}$ cât costau până acum. La orașe și sate va putea fi întrebuințat deopotrivă, fiindcă proiecțiunile lui Edison nu sunt condiționate de mărimea salei. Deși cinematografele lui Edison au fost arătate și în Europa, abia peste 2-3 ani vor putea fi văzute și la noi, până atunci proprietarii cinematografulor de astăzi pot fi liniștiți.

Sania cu motor e o invenție, care mai ales în țările cu iarnă lungă vor aduce foloase mari. În Rusia, Siberia, Groenlanda, America nordică și în expedițiile

polare avem un nou mijloc de transport. E o sanie ca toate săniile, însă e mânăta de o elice întocmai ca aeroplanele. Vuetul elicei nu poate fi prea plăcut pentru ceice se săniază, dar e vorba că zboară peste câmpiile înzăpezite.

Inovațiuni în aviație. Inginerul Otto Baumgärtel din Dresda are un aeroplan de o construcție nouă. Până când aeroplanele cunoscute până acum au la bază principiul smelui înălțat de copii, aparatul inginerului Baumgärtel constă din 2 sisteme de elice fixate pe o osie perpendiculară. Mișcarea elicelor ridică aeroplanul din locul unde se află, fără să alunece pe pământ. Inclinand puțin osia elicelor poate să sboare și înainte, în aer poate să stea nemișcat și în cazul că motorul refuză serviciul, se poate cobori fără nici o primejdie. Pentru militari aeroplanul are deosebită importanță, fiindcă poate stă pe loc în văzduh și nu poate fi văzut așa ușor ca aeroplanele de-acum.

Vieața culturală.

Centenarul eliberării germane. — Jubileul poetului Teodor Körner.

Lumea germană a comemorat zilele trecute centenarul eliberării de sub tirănia franceză, în care-i tărise brațul puternic al lui Napoleon.

Universitatea din Berlin a aranjat mari festivități la cari au luat parte: împăratul, cancelarul, miniștrii și alți demnitari ai imperiului. Vorbirea festivă a ținut-o profesorul de istorie, Dietrich Schäfer. În numele tinerimei academice germane a vorbit un student spunând că, dacă patria ar cere astăzi dela fiii săi ajutor, atunci studenții ar fi și acum cei dintâi la locul de onoare: „Burschen heraus!“ — În fine, a urcat tribuna însuși împăratul Wilhelm, rostind o foarte memorabilă cuvântare, pe care deși au adus-o la timpul său și unele jurnale de-ale noastre, totuși ținem să o remarcăm și noi cel puțin în părțile ei mai pregnante. Împăratul începe prin a constată, că puternica mișcare de emancipare a poporului german de-acum o sută de ani și-a avut temelul ei solid în religionea Germanilor în credința lor neclintită în Dumnezeu. Această constatare, zice împăratul, se impune astăzi cu atât mai mult, cu cât generația de-acum pare a-și fi pierdut cu totul orice simț față de tot ce-i transcendental, și prin urmare orice interes față de religione... „Astfel se ridică cu credință în Dumnezeu — continuă împăratul — un popor oprimat și sfârciat — o mână cum n'a mai fost alta — și înlătură totul din cale-și. Astfel avem în faptele trecutului dovezi învederate, că El (Dumnezeu) a fost și este cu noi, și din aceste învățături ate trecutului își poate făuri întreagă tinerimea germană scutul nebiruit al credinței, care nu poate lipsi niciodată din

armatura unui German și a unui Prusian. Cu astfel de cuvinte voim, fără să căutăm la stânga sau la dreapta, să mergem pe calea noastră drept înainte, cu ochii și inima ridicate, în credința în Dumnezeu. Atunci vom putea repeta cu toții cuvintele puternicului nostru prim cancelar (Bismarck): „Noi Germanii ne temem numai de Dumnezeu, iar de altceva de nimic pe lume!“...

Împăratul Wilhelm a arătat și cu prilejul acesta marea primejdie ce amenință popoarele prin pierderea credinței lor religioase, — pierdere care în mod firesc duce la desechilibrare sufletească și pe urmă la ruina totală. În zilele noastre de complectă anarhie și de ferventă propagandă nihilistă pe mai toate terenele de manifestare (artă, literatură, știință, dar mai ales presă cotidiană) merită, în deosebi, atenția tuturor popoarelor înțeleptul avertisment dat de împăratul Wilhelm poporului german.

În legătură cu serbările comemorative ale eliberării poporului german de-acum o sută de ani trebuie amintit și centenarul morții cântărețului și martirului acestei eliberări: Teodor Körner, mort în 1813, pe câmpul de luptă dela Wöbbelin, în floarea vieții și în culmea gloriei.

Poetul avântatelor „Cântece germane libere“ („Freie deutsche Lieder“), cari constituie perlele cele mai alese ale liricei germane răsboinice a petrecut cea mai frumoasă parte a vieții sale în Viena, care l-a dat nu numai mărire, ci și fericire. „Despărțirea de Viena — scria Teodor Körner părinților săi din Dresda la 13 Martie 1813 — îmi zace grea pe inimă ca erupțiunea unei vijelii“.

Și avea pentru ce să-i cadă atât de greu! Căci deși avea numai 22 de ani, el ajunsese deja în zenitul mării pământesti — și aceasta mulțumită societății vieneze — poeziile lui se cântau și se declamau trecând din gură în gură, — cea mai mare fericire ce și-o poate dori un poet; — tragedia sa „Zrinyi“, în care preamărește jertfa pentru patrie, a aflat o foarte călduroasă primire pe scena teatrului imperial din Viena („Hofburgtheater“). Mai mult: El devenise poetul acestui teatru, primind o subvenție anuală de 1500 fl. pe lângă îndatorirea de-a prezenta direcțiunii două piese teatrale pe an. Toate ușile și toate brațele se deschideau spre a primi pe acest copil favorit al Muzelor. Amintesc numai că el avea intrare în mai toate familiile de conți și baroni din Viena (Lobkowitz, Geymüller, Zichy etc.). Tot ce-a dorit deci inima lui de poet, a aflat cu prisosință în împărăteasca cetate a Vienei: sprijin și apreciere călduroasă, prietenii scumpe și iubire... iubire adevărată.

Aleasa lui, ca a unui poet al teatrului imperial, a fost, natural, o actriță a acestui teatru, Antonia Adamberger, fiica extraordinar de talentată a unei vechi familii vieneze. Cu 17 ani ea izbutise să-și facă un nume mare prin creațiunile ei în niște roluri ca al Beatricei din „Mireasa din Messina“, al Desdemonei din „Othello“, al Clariței din „Egmont“, al Teclei din trilogia „Wallenstein“, Emilia Galotti etc.

devenind totodată societara acestui teatru imperial. Dar cu toată rapiditatea înalțării ei pe această anevoioasă cărare a artei, n'a dat nici un pas greșit, păstrându-și mai ales nepătat numele ei bun de fecioară. Tinerii cari o obsedau din toate părțile, i-au dat caracteristica poreclă — pe atunci și în clasele culte germane se cultivă mai mult limba franceză — „dragon de la vertu” (sgrifțuroaică a virtuții). Ci poetul, fericitul poet a putut-o captivă și pe Antonia — „Toni”, cum o desmierdă el. — Ca actriță a caracterizat-o Körner în aceste cuvinte: „E de ajuns ca ea să-și deschidă gura pentru a umplea totul de vrajă”; iar ca iubită, firește, a prețuit-o și mai mult, mai mult chiar decât mărirea și nemurirea numelui său de poet. În niște versuri închinat lui zice fericitul poet:

Und was ist ewig? Was? — Tief in der Seele
Fühl ich's, dass nur die Liebe ewig ist,
Dass jedes Herz nur einmal, einmal wähle
Und dass Du mein, mein Stern, mein Engel bist.

Într'un alt vers spune că arta și iubirea îl înalță la ceruri.

...Und Kunst und Liebe trägt mich himmelwärts.

Și totuș când a venit ceasul sfânt al liberării poporului său de sub jugul tiran, a lăsat totul: prietini și iubită, mărirea și fericire și a urmat manifestului atât de simplu, dar atât de înalțător și însuflețitor al regelui Prusiei Fridrich Wilhelm III. Într-o epistolă, rămasă celebră, adresată tatălui său la 10 Martie 1813 scrie înflăcăratul Teodor: „Zi-i îndrăzneală, ușurătate, nebulie! — Înainte cu doi ani te-aș fi lăsat să vorbești așa; acum însă, când știu, ce fericire se poate ajunge pe pământ, acum, când toate stelele fericirii mele îmi luminează blând cărările vieții, acum mă cutremură un fior superior, acum mă mână o convingere puternică, că nici o jertfă nu-i prea mare pentru supremul bine omenesc, pentru libertatea poporului său. Dar poate că inima Ta părintească străpunsă zice: Teodor are de făcut lucruri mai mari, el poate aduce pe alte terene servicii cu mult mai importante patriei decât pe câmpul de război. Însă, toată părerea mea este: nime nu-i prea bun, dimpotrivă mulți sunt prea răi decât să-și jertfească viața pentru libertatea și onoarea națiunii. Dacă mi-a înșuliat Dumnezeu într'adevăr un spirit mai mult decât comun, care sub pavăza Ta a învățat a cugetă, când se va găsi oare un moment mai potrivit ca acesta, în care să mă pot validă? — Timpuri mari vreau inimă mari; și dacă simt în mine puterea de a fi o stâncă în mijlocul acestui potop de nații, eu trebuie să opun pieptul meu torentelii de valuri. — Sau doară să îngân în cinstea fraților mei învingători imnuri de laudă cu o însuflețire lașă? — Sau doară să scriu comedii pentru o scenă mîncinoasă, când eu n'aș vrea curajul să vorbesc și să pășesc pe teatrul realității? — Eu știu, că Tu vei avea atâtea griji, că mama va plânge. Dumnezeu s'o mîngâie! Eu nu vă pot cruță. Am fost băiat norocos până acuma, cred

că nu mă va părăsi norocul nici de aici înainte... Toni (Antonia) mi-a dovedit și cu ocaziunea aceasta sufletul ei mare și nobil”. — În 14 Martie și-a îmbrățișat pentru cea din urmă dată mireasa și a plecat spre câmpul de onoare. Băiatul atât de norocos până acum n'a avut noroc de data aceasta, căci în 26 August a aceluiaș an (1813) el căzû mort la Wöbbelin, lovit de-un glonte dușman.

Poetul atât de fericit în scurta sa viață pămînteană a avut fericirea de a se fi împlinit și cea din urmă dorință: Că dacă odată poporul german va ajunge prin biruința fiilor săi la bunăstare și fericire, să nu-și uite de cei morți ai săi, ci să le impodobască mormintele cu cununii de stejar:

„Doch stehst du dann, mein Volk, bekränzt vom Glücke,
In deiner Vorzeit heil'gem Siegerglanz!
Vergiss die treuen Toten nicht und schmücke
Auch unsre Urne mit dem Eichenkranz!”

Dorința aceasta a poetului a fost și va fi totdeauna împlinită de credincioșii săi conaționali.

Viena, 13/III 1913.

Ioan Georgescu.

Însemnări.

Zece ani de activitate politică. În acest an se împlinesc zece ani, de când o seamă de tineri grupați în jurul ziarului „Libertatea” din Oraștie s'au hotărît să „spargă ghița” pasivității politice, decretate oficial de partidul nostru național. În organul lor discutaseră pe larg necesitatea de a părăsi pasivitatea și a intra în activitate, cereau chiar convocarea unei conferințe, care să dea alt nume „partidului național român”, lărgindu-i programul. Pe partea lor eră „Tribuna Poporului” din Arad și „Telegraful Român” din Sibiu. Toate celelalte organe de publicitate („Tribuna”, „Gazeta Transilvaniei” și „Drapelul”) îi acuzau cu spargerea solidarității, cu oportunism politic și îi numeau aventurieri politici. Nici autoritatea lui Moșonyi nu i-a putut convinge să se abată dela calea lor. Pe răspunderea lor proprie și cu programul partidului național — dar fără autorizația acestuia — au candidat pe d-l Dr. Aurel Vlad la Dobra. În 6 Iunie 1903 a fost alegerea. Vlad a întrunit 256 de voturi, iar candidatul guvernului Dr. Farkas Béla numai 204. Însuflețirea a cucerit și pe adversari. În 1905, în fața noilor alegeri, s'a decretat oficial intrarea în activitate a partidului național. Peste doi ani se împlinesc deci zece ani de activitate politică și partidul nostru nu poate lăsa să treacă această dată importantă din viața lui fără a o serba. Noi credem că, pe lângă obișnuitele adunări și banchete, cu discursuri sentimentale, ar fi bine ca partidul să se gândească din vreme și la o serbare serioasă. Să înscrie pe un om priceput, cu pregătiri temeinice și iubitor de adevăr, să scrie istoria luptelor noastre politice din ultimii zece ani (1905—1915). Lucrarea ar trebui împărțită.

în două părți. Partea întâi să cuprindă o expunere critică a fazelor prin care a trecut lupta noastră politică dela decretarea activității incoace, iar în partea a doua să se adune materialul documentar în ordine cronologică. Această lucrare ar fi o întregire a „Cărții de Aur”, datorită harnicului publicist Teodor V. Păcățianu și credem că ar fi o operă de orientare pentru viitoarele generații.

✽

Politica externă a României. În aceste vremuri fiecare cărturar, care se respectă, e și diplomat. În cafezene, în birturi, în tren, ziua și noaptea, oriunde te-ai duce nu poți scăpa de discuțiile diplomatice. Și nu există doi inși cari să aibă aceeași părere. Din câte știri răslează de ziar fiecare își făurește cele mai imposibile combinații, pe cari ceialtați le primesc cu neîncredere, le combat și, după ce s'au frământat ceasuri întregi, n'ajung la nici un rezultat. Fiecare rămâne cu părerea lui, care de cele mai multeori nu se razimă pe nici o cunoștință a istoriei și a împrejurărilor.

Se discută mai ales mult politica externă a României. Se critică aspru și des atitudinea ei față de războiul din Balcani. Unii spun că ar fi trebuit să rupă legăturile cu Tripla-alianță și să pacheze cu Rusia, alții o mustră că nu a intrat în „confederația statelor din Balcani”. Foarte puțini sunt, însă, aceia, cari caută să-și dea seama de adevărată situație. Unul dintre acești puțini e d-l I. G. Duca, deputat, care într-o conferință ținută la cercul de studii al partidului național-liberal din București — un asemenea cerc de studii n'ar putea exista oare și în sânul partidului nostru? — da câteva puncte de orientare asupra politicii externe a României, vrednice de cunoscut și la noi.

D-l Duca ne spune că situația externă a României a fost strâns legată de starea de lucruri din Balcani, că această situație e în funcțiune directă cu raportul de forțe din Peninsula balcanică. Situația geografică a României e foarte desavantajoasă: Încunjurată de o mare de Slavi, așezată între două mari împărății cu supuși Români și cu ieșire numai la o mare închisă. Cu toate acestea România a avut până acum o situație privilegiată, deoarece împărăția otomană era prea slabă pentru a constitui un pericol pentru desvoltarea ei, dar destul de puternică pentru a ținea în frâu naționalitățile balcanice și pentru a inspira frică statelor din Balcani, mai mici și mai slabe decât România. Politica externă de până acum a României nu putea fi deci alta decât aceea de a menține cu ajutorul Turciei echilibrul de forțe din peninsula atât de favorabil ei. Menținerea cu orice preț a puterii otomane garantă situația privilegiată și dominantă a României în Balcani. O alianță a ei cu statele balcanice în actualul războiu ar fi fost o greșală, deoarece ar fi contribuit singură la distrugerea echilibrului favorabil ei, la nimicirea situației externe și la slăbirea influinței precumpănitoare de care se bucură în Orient. Politica externă a României a fost deci foarte clară, foarte precisă și justă. România n'a vrut să împiedece statele din Balcani a ajunge la îndeplinirea idealurilor

naționale, a vrut, însă, ca, după putință, să întârzie ceasul îndeplinirii acestor aspirațiuni, a vrut ca momentul realizării idealurilor urmărite de statele din Balcani să coincidă cu realizarea idealului național românesc.

În cursul crizei balcanice România a făcut, însă, mai multe greșeli. Trebuia să împiedece mai întâi cu orice preț distrugerea status quoului balcanic sau, dacă nu reușia, să-și fi cerut energie partea la rezolvarea chestiunii orientale. Asta era cu atât mai ușor, cu cât interesele marilor puteri coincideau cu interesele României. Dovada cea mai bună e stăruința sinceră a Europei în cursul războiului pentru localizarea conflictului și pentru înlăturarea unei conflagrațiuni generale. Iar la rezolvarea chestiunii orientale avea atâtea mijloace de a interveni. Dar România a scăpat momentul istoric și prin urmare a pierdut situația precumpănitoare pe care a avut-o până acum și cu greu va mai reuși să și-o recâștige.

România poate trage învățăminte cel puțin pentru viitor. Politica ei externă nu poate fi o politică de înfeodare, de supunere oarbă, de abdicare a oricărei individualități și a oricărui spirit de inițiativă, căci o asemenea politică nu este compatibilă cu interesele ei de stat și cu interesele naționale a întregului neam. Al doilea învățământ e să nu mai facă o politică externă de exclusivism, adică de alianță cu unii și de ostilitate cu alții, căci alianța cu un stat nu exclude întreținerea de raporturi amicale și de înțelegere cu celelalte state. Al treilea învățământ e că trebuie să se bizue mai mult pe puterile proprii, decât pe ale altora și spre acest scop să nu uite spusele lui Bismarck: „Ca să poți face o bună politică externă, trebuie să ai mai întâi o bună și puternică situație internă”. Iar cât timp are o țărâtime săracă, neștitoare de carte și lipsită de drepturi politice, toată politica ei n'are nici un razim și nici un sprijin în conștiința maselor.

Aceste sunt adevăratele spuse de d-l Duca.

Conferința e publicată în „Biblioteca politică” Nr. 2, care apare în Editura revistei „Flacăra”. Se vinde cu 50 bani. O recomandăm cetitorilor noștri, căci multe pot învăța din ea. (T.).

✽

Învățăminte din războiul balcanic. Sub acest titlu, d-l C. Stere publică în revista „Vieța Românească”, Nr. 1, 1913, un articol, care ne-a surprins prin sinceritatea și îndrăzneala lui. Acest articol împreună cu conferința d-lui Duca ar trebui răspândit în cercuri cât mai largi, căci numai privind adevărul în față putem scăpa de păcatele și greșelile ce ne împiedecă fatal desvoltarea.

D-l Stere arată că la-Bulgaria există o solidaritate socială și o conștiință națională atât de vie, încât întreg poporul e într'adevăr un singur suflet. Acest popor, cu ocazia războiului cu Turcii, a jertfit totul pentru împlinirea idealului național, storcând admirația lumii prin vitejia și puterea lui de viață. Taina acestei puteri e a se căuta în însăși organizația cuminte a statului și anume în: proprietatea țărănească, în

școala primară și în sufragiul universal. În Bulgaria țărănul e proprietar de pământ (marea proprietate aproape nu există) e crescut în școli bune primare, e educat politic și militar. Clasa conducătoare, dela liberarea de sub jugul turcesc a avut în vedere crearea unui stat țărănesc și a reușit să facă adevărate minuni. Poporul întreg e un singur suflet, o singură conștiință.

În România între clasa conducătoare și între țărani e o prăpastie, după cum s'a arătat mai de mult și în această revistă, în articolul „Două culturi”. Proprietatea țărănească e dispartentă față de latitudinile boeresti, cari cuprind trei sferturi din pământul țării românești. Școala primară, în proporția locuitorilor, e slab organizată. Nu-ți vine să crezi că Bulgaria are mai multe școli primare ca România, și totuși acesta e tristul adevăr. În schimb România e mai bogată în analfabeți. De drepturile politice ale țăranilor din România nu mai vorbim. În asemenea împrejurări când — cum spune d-l Radu Rosetti — oligarhia atotputernică din România se ridică deasupra obștei, robită economic, lipsită de drepturi politice și de cea mai elementară cultură — nici o viață națională sănătoasă nu e cu putință.

D-l Stere face responsabilă toată clasa conducătoare pentru această situație și face apel la patriotismul conducătorilor, ca cel puțin acum să nu mai trăgăneze introducerea unor reforme, pe cari le formulează în următoarele puncte:

1. Lărgirea dreptului de vot, pe baza colegiului unic, pentru toți știutorii de carte, ca o îndrumare firească spre sufragiul universal, și reprezentarea minorităților.

2. Întărirea, pe aceeași bază, a organelor de autonomie locală, și ocrotirea lor împotriva abuzului de disolvări arbitrare.

3. Asigurarea pentru fiecare cetățean a dreptului de apărare legală împotriva abuzurilor administrative și a încălcării libertății individuale.

4. Înființarea de școli îndestulătoare pentru întreaga populație școlară, pentru a învățământul obligator să fie o realitate.

5. Legislația protectoare a muncii și recunoașterea sindicatelor muncitorești ca mijloc legal de apărare a intereselor profesionale.

6. În sfârșit, *întregirea reformelor agrare, atât în ce privește ocrotirea muncii, cât și pentru a trece în stăpânirea țărănimii, fără întârziere și la nevoie prin expropriere silită, a cel puțin două milioane de hectare.*

Pe această cale numai — încheie d-l Stere — ruptura dintre orașe și sate va putea dispărea și țărănimii i se va asigura în stat locul ce i se cuvine după însemnătatea ei reală în viața națională.

D-l Stere e unul dintre cei mai apreciați politicieni ai Țării Românești. Autorul mai multor legi — între cari amintim pe cea a băncilor populare și o bună parte a legilor privitoare la reformele agrare, — teoreticianul partidului național-liberal și șeful progresiștilor din acest partid. (C).

Ofensiva națională. Înfrângerile pe cari le-a suferit România au început să preocupe serios pe oamenii gânditori din Țară. Pe lângă părerile celor două personalități politice marcante din sânul partidului național-liberal, rezumate în însemnările de mai sus, auzim un glas și din sânul partidului junimist, vrednic de ascultat. E glasul d-lui Simion Mehedinți (Soveja), care sub titlul din fruntea acestor rânduri publică o broșură de 50 de pagini (Soveja, *Ofensiva națională*, București, 1913. Preț: 1 leu). O broșură care trebuie citită de cei ce vreau să aibă o orientare deplină asupra greșelilor din trecut și asupra problemelor din viitor a politicii românești. D-l Mehedinți spune, că în perioada dela Pleвна până la Ciatalgea „Românii ajunși la neatarnare trebuiau să se bizue mai întâi de toate pe ei și să se folosească de toate împrejurările potrivit cu interesele lor și cu pilda altor neamuri”, conducătorii trebuiau să-și dea seama, că „România nu poate avea sorți de izbândă în viitor, decât luptând întâi de toate să asigure existența și persistența elementului românesc dimprejur”. Dar ei au lăsat ca mișcarea ascendentă, pregătită de marea generație dela Bălcescu până la Kogălniceanu, să înceze deodată cu războiul pentru neatarnare și cu împlinirea punctelor din programul divanului a d-h-o-c. Dela război și până astăzi România a trăit o epocă de rătăcire, alături de realitate, dând vieții de stat o dezvoltare greșită. Cauzele acestor rătăcirii de 30 de ani sunt multe. Cea dintâi a fost romantismul politic al tinerilor crescuți în școlile apusene, cari au fost coplesii de spiriții revoluționarilor internaționali, nepotrivit cu împrejurările din Țară. Acești tineri s'au jucat și în Țară de-a revoluția (la 8 Aug. 1870 republicanii din Ploiești au încercat să detroneze pe Carol) și s'au ridicat împotriva armatei, fiindcă așa făceau și Francezii. Altă cauză a fost lipsa de cultură istorică, geografică și etnografică a celor mai mulți dintre cărmuitorii României. A treia cauză a fost eterogenitatea păturii conducătoare, care înlăuntru a exploatat elementul autohton, iar în afară, prin diplomație, a căutat să rămâie pasivă. Adunătura din cele patru vânturi ale lumii nu putea să se prefacă în sânge românesc, care să se infierbânte de grija idealului național. Altă cauză a fost falșa concepție despre viața constituțională. Lupta pentru domnie din timpul vazălității s'a înlocuit cu lupta pentru șefie politică. Cluburile politice, în cari se țeseau intrigile și se făurea strategiile luptei, au devenit adevărate cuburi de teroare. Pe lângă acestea în viața publică s'a instăpănit un materialism brutal. În epoca de după războiul pentru neatarnare până astăzi, în România s'a instăpănit deci o direcție materialistă păcătoasă, armata a fost neglijată, școala a mers din erori în erori, biserica din scandal în scandal, iar țărănimea a fost adusă la revoluția din 1907 de pătura conducătoare străină sau înstrăinată de ținta istorică a întregului neam.

D-l Mehedinți ca remediu recomandă: „să legăm firul de unde l-am rupt și să luăm iarăș ofensiva națională”, având mereu în vedere idealul istoric al neamului. (T).

Cultura maghiară. Articolul d-lui Octavian Goga despre cultura maghiară a trezit valuri de discuție în presa maghiară, cari desigur nu se vor potoli în curând. Conștiința poporului maghiar nu poate să se impace cu elementul ovresc, care, infiltrându-se în corpul neamului, încearcă să-l falsifice și să-l slăbească. Nu credem că există suflet neaoș maghiar, care să nu simtă o aversiune față de acest sânge străin introdus în ființa lui națională. Cum cea mai mare parte a presei din Ungaria e în mâinile Ovresilor, multe glasuri maghiare rămân innădușite. Dovadă scrisorile particulare pe cari le primește d-l Goga. Dintr-o scrisoare a cunoscutului poet și publicist maghiar, Iuliu Rudnyásky, cităm următorul pasagiu caracteristic: „Spiritul practic ovresc a simțit că teatrul nu e mai mult templul creațiunii poetice și artistice, ci e o întreprindere rentabilă. Noi nu învidiem aceste succese negustorești pe scenă și în presă. Convingerea mea este că marile case de negoț pot să aducă prin vânzări de ghete, de haine, de articole de hrană etc. multe parale oamenilor isteți de afaceri, dar asta nu are nici o legătură cu literatura națională. Tocmai de aceea noi scriitorii naționali, cu drept cuvânt, ne lăpădam de orice comunitate cu afacerile presei și a teatrului, suntem străini de orice concurență lipsită de gust. Muncitorii de valoare ai literaturii naționale de aceea nu pot avea succese mai mari, deoarece majoritatea publicului, astăzi, e dedat numai să-și petreacă, numai să alege după nimicuri de o chipă. Acest public e incapabil să guste creațiunile superioare și nobile ale sufletului. Scriitorii maghiari mai demult au fost conducătorii națiunii, și în presă au rămas scriitorii, străjile și facele gândirii naționale. Astăzi partea cea mai mare dintre ei, mânați de sărăcie și de lupta pentru pâine, s'au pierdut între comedianții și salariații presei”. În restul scrisorii accentuiază necesitatea apropierii dintre Români și Unguri împotriva dușmanului comun, Austria.

Din prilejul acestei discuții bietul domn Isac din Cluj publică în revista d-lui Motru din București o scrisoare a lui Ignotus, care, bineînțeles, îl bate pe umere pe reprezentantul modernismului din Ardeal. Dacă ar ști Ignotus românește, cum știe d-l Motru, suntem siguri că și-ar retracta scrisoarea. Felicităm pe d-l Motru că iscălește cu conștiința senină mărțurisirea lui Ignotus: „sunt cu totul neorientat asupra mișcărilor culturale și literare românești”. Ceeace nu-l poate împiedeca pe d-sa să rămână și mai departe directorul unei reviste, care se numește: „socială, critică, științifică și literară”.

Discuția în jurul articolului scris de d-l Goga în ziarul „Românul” n'a fost înregistrată de acest ziar. Redacția probabil a fost ocupată cu studiarea și înregistrarea epocalelor evenimente externe. Câte mizerii nu sunt într-o redacție! Discuția presei ungare în jurul articolului lui Goga a putut să-i scape. De aici din Sibiu i s'a trimis un singur articol răspuns la cârcotelile lui Emil Isac. Cu toate aceste „Românul”

nu se sfiește să ne facă „mincinoși”. Grosolănia epitetului e a redacției oficiale a partidului național român. Noi ne obligăm a recunoaște că întreaga redacție a „Românului” e compusă din oameni geniali și din candidați la împărăția raiului, dacă ni se va dovedi că n'am spus adevărul.

✻

„Românismul”. E o nouă „revistă pentru politică națională”, care apare în București, odată pe lună, sub direcția d-ilor: Virgil Arion, Vasile Pârvan și G. Bogdan Duică. Judecând revista după cele două numere, pe cari le-am primit la redacție, ea umple un gol în literatura noastră politică. Nu e o revistă de luptă, de agitație, ci una informativă și redactată în spirit științific. Tocmai de aceea e cam greoaie și nu credem că, menținându-și acest caracter, se va putea răspândi în cercuri mai largi. Rubrica informațiilor ar trebui împărțită după materii și după un sistem, altfel se cețește anevoie. Dela o asemenea revistă suntem în drept să mai așteptăm îndrumări politice mai largi și mai temeinice. Nu ne înduim că redactorii ei vor căuta să dea viață acestei publicații folositoare. În cele două numere apărute până acum se publică un studiu al d-lui G. Bogdan Duică despre Legea electorală din Ungaria — și alte articole privitoare la Români din Bucovina. Redacția și administrația e în București, str. Italiană 31. Abonamentul: 10 lei pe an.

✻

† **Cerna.** La încheierea numărului primim vestea tristă a morții poetului Cerna. Tânăr, înzestrat cu un talent distinct s'a stâns înainte de-ași fi desvâlit toate frumusețile sufletului său. Odihnească în pace în împărăția celor drepti!

✻

† **Gheorghe Gr. Cantacuzino,** fost ministru-președinte și actual președinte al Senatului român, a murit în București la 5 Aprilie n., în vârstă de 76 de ani. Descendent al unei familii vechi — câțiva reprezentanți ai familiei au fost împărați ai Bizanțului — a jucat rol însemnat în politica țării românești, al cărei cel mai bogat cetățean a fost el.

✻

Spicuri... Cetim într'un primarticol despre o luptă electorală recentă: „Măne oștile se vor mobiliza... Cea dintâi strănsă cu momeala, cu amenințarea, insufletită de curajul lașității... A doua adunată de smalț de vrajă al cornului fermecat”...

O scurtă analiză se impune imperios.

1. „Curajul lașității”. Curaj este curaj, lașitate lipsă de curaj, prin urmare: a avea „curajul lașității” însemnează a avea curajul de a nu avea curaj!

2. „Smalțul de vrajă al cornului fermecat”. Smalț e smalț (materia acea sticloasă ce se aplică și pe oale), prin urmare smalțul — fie chiar de vrajă — al cornului fermecat este lustrul sticlos al unui corn fermecat care (smalțul, mă rog!) adună masele.

Ce adorabilă beție... de cuvinte, inspirată de... „Cornul de vânat” („Vadászkürt” — „Jägerhorn”).

Biblioteca scriitorilor dela noi

apare sub auspiciile

„Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român“

sub îngrijirea d-lui Oct. C. Tăslăuanu.

A apărut al
doilea volum:

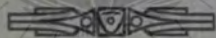
Schițe și povestiri

de

Ion Agârbiceanu.

Volumul cuprinde 17 schițe și povestiri ale talentatului scriitor din Ardeal, care zugrăvește în colori sugestive viața dela țară. Povestirile cuprinse în acest volum sunt selecționate din întreaga operă a lui Agârbiceanu, așa că ele dau o icoană a talentului vîguros cu care e înzestrat scriitorul nostru.

Prețul unui volum: 2 Cor. (2 lei 50 bani).

Primul volum:

Amintiri

schিțe și novele

de

Alexandru Ciura

În care se zugrăvesc crâmpiele din viața de student, sbuciumări din lupta sufletelor desrădăcinate, cari s'au rupt de lângă vatra țărănească și s'au făcut cărturari, apoi scene din traiul patriarhal al băieșilor și moșilor din Munții-Apuseni și amintiri din plăpânda lui copilărie. E cel mai bun volum a talentatului scriitor Al. Ciura. Volumul e precedat de o recenziune critică scrisă de d-l Oct. C. Tăslăuanu și de portretul lui Ciura.

Prețul unui volum: Cor. 1.60.

Se găsesc de vânzare la toate librăriile.

Din casa nici unui cărturar român dela noi să nu lipsească această Bibliotecă.

Când veniți la Sibiu, cercetați
primul depozit românesc

de

piane, pianine și armoniiuri

asortat cu instrumente din cele
mai bune fabrici, în nuc mat sau
poleit, negru, mahagon, palisandru
veritabil, construcție modernă, cu
preț mai ieftin ca ori unde.

≡ Transportul și pachetarea gratuite. ≡

Școalele, reuniunile de cântări și alte
instituții culturale primesc favor special.

Armoniiuri de școală bune și solid
lucrate

10 ani garanță. ≡ Plătire în rate.

TIMOTEI POPOVICI

profesor de muzică.

Sibiu (Nagyszeben), Str. Cisnădiei Nr. 7.

Ca administrația „Luceafărul“

se găsesc de vânzare următoarele

TABLOURI

Lionardo da Vinci . . . . . Cina cea de taină
" " " . . . . . Frumoasă Florentină
" " " . . . . . Monna Lisa
Raffael . . . . . Nunta Mariei cu Iosif
" . . . . . Madona Sixtină
" . . . . . Frumoasă grădinăreasă
A. Dürer . . . . . Isus pe cruce
Jan Van Eyck . . . . . Altar.

Prețul fiecărui exemplar 20 bani
plus porto . . . . . 10 bani.

Cei ce comandă toate tablourile
le primesc franco cu 1.60 bani.

Administrația

„LUCEAFĂRUL“
SIBIU (Nagyszeben).

Capital social Coroane 1,200.000.

Giro-Conto la „ALBINA“

Postsparkassa ung. 29.349.

„Banca generală de asigurare“

societate pe acții în Sibiu — Nagyszeben

este prima bancă de asigurare românească, înființată de institutele financiare (băncile) române
din Transilvania și Ungaria.

Prezidentul direcțiunii: **Parteniu Cosma,**

directorul executiv al „Albinei“ și prezidentul „Solidarității“.

„Banca generală de asigurare“ face tot felul de asigurări, special asigurări
contra focului și asigurări asupra vieții în
cele mai favorabile combinațiuni.

Asigurațiile se pot face prin oricare bancă românească, precum și la agenții și bărbății
de încredere ai societății — Prospecte, tarife și informațiuni se dau gratis și imediat.

Persoanele cunoscute ca acizitori buni și cu legături
pot fi primite oricând în serviciul societății.

„Banca generală de asigurare“ dă informațiuni gratuite în orice afaceri de asigurare fără
deosebire că aceste afaceri sunt facute la ea sau la altă societate de asigurare.

Cei interesați să se adreseze **Centrala Băncii generale de asigurare Sibiu — Nagyszeben.**
cu încredere la: Edificiul „Albinei“
ori la agențiile ei principale din Brașov (fil. „Albina“) și Arad (Józseffőherczeg-ut 1/a).

Telefon Nr. 188.

Telefon Nr. 188.